

Fremtidens Bibliotek i Svendborg

Tendenser, undersøgelser og scenarier

Forslag til EBK-udvalgets møde den 5. marts 2015

Indhold

1. Forord	2
2. Indledning og formål	3
3. Sammenfatning.....	6
4. Svendborgensernes ønsker til fremtidens bibliotek	15
5. Nationale tendenser og brugerforventninger.....	21
6. Befolkningsudvikling og lokale forhold i Svendborg	29
7. Scenarier	36
8. Bilag.....	45
9. Litteraturhenvisninger	50

1. Forord

Kære politikere,

Fremtidens Bibliotek i Svendborg. Den rapport som I har ønsket. Her er den. Jeg håber, at I vil læse den med stor interesse.

Det har været en fornøjelse at se på bibliotekets muligheder – lidt fra oven.

Hvilke muligheder kan vi se for biblioteksvæsenet i Svendborg Kommune i dag, i morgen og i overmorgen? Hvilke tanker og forventninger har borgerne og brugerne i Svendborg Kommune? Det har vi undersøgt og forsøger at give et bud på.

Rapporten er blevet til i et fællesskab af gæster, borgere, møder og studier.

Vi har lyttet. Vi har diskuteret. Vi har noteret ned. Rapporten er med andre ord et sammendrag af informationer, oplevelser, undersøgelser og udtalelser.

Vi har ikke ladet økonomiske beregninger eller byggetekniske muligheder stoppe ideerne.

Hver dag besøger 1.000 borgere Svendborg Bibliotek. Biblioteket kan bidrage til byudvikling. Undersøgelser blandt borgerne viser, at der er behov for at udvide eller flytte hovedbiblioteket. Ligesom der peges på, at fremtidens bibliotek kan og bør indgå i samarbejde med andre aktører. Samtidig kan vi glæde os over, at lokalbibliotekerne vinder terræn og får flere brugere, hvor der skabes selvbetjeningsløsninger.

Vi har med andre ord et godt fundament at bygge videre på, når fremtidens bibliotek skal tage form.

Jeg håber, at I vil tænke videre og give inspiration. På den måde kan vi sammen skabe Fremtidens Bibliotek for borgerne i Svendborg. Tak for jeres engagement.

Venlig hilsen

Birgitte Karmann Roslev

Bibliotekschef

2. Indledning og formål

Rapporten har til formål at beskrive mulige scenarier for udvikling af Svendborg Bibliotek i fremtiden, så det lever op til *borgernes ønsker og behov*, til *politikernes ambitioner for biblioteket og by* samt *bibliotekets faglige og professionelle ambitioner*.

Et nyt og bedre biblioteksvæsen vil kunne kendes på en ny eller renoveret bygning med større, moderne og tidssvarende arkitektonisk smukke rum for byens borgere, børn og unge, der inviterer til liv, oplevelser, viden, og møder mellem mennesker. Det ligger måske på en anden adresse i byen og med bedre plads, flere aktiviteter og flere tilbud, og i samarbejde med andre lokale aktører vil det i endnu højere grad skabe sammenhæng med og understøtte Svendborgs udvikling og byrum. En ny og bedre fremtid vil også kunne kendes på, at det i forvejen høje tal på 1.000 daglige besøg øges, og at svendborgenserne i endnu højere grad værdsætter og udtrykker tilfredshed med biblioteket.

Biblioteket har udarbejdet scenarierne og gjort sine overvejelser på baggrund af:

- De nyeste undersøgelsesresultater om borgere og brugere i Svendborg og i landet i øvrigt
- Interviews og samtaler med samarbejdspartnere og interessenter i kommunen
- Seneste befolkningsprognose fra kommunen og Danmarks Statistik
- Udvalgte erfaringer med biblioteksudvikling i udlandet og andre steder i Danmark
- Litteratur om fremtidens biblioteker, brugere, borgere og byudvikling m.m.

Herudover er der, som en del af arbejdet med rapporten, gennemført kombinerede inddragelses- og vidensgenererende aktiviteter:

- Workshop med eksterne oplægsholdere, politikere, borgere og lokale interessenter
- Temamøde for bibliotekets ledelse og medarbejdere
- Interviews med biblioteksbrugere
- Kampagne med brugeres tilkendegivelser via post-it's
- Drøftelser i bibliotekets refleksionsgruppe

Det er kommet til udtryk i processen, at den ønskede udvikling og det høje ambitionsniveau for fremtidens bibliotek i Svendborg kalder på nye lokaler, arkitektonisk nytænkning og stillingtagen til bygningsmæssige forhold, eventuelt i kombination med ny geografisk placering i Svendborg. Ambitionen er at øge bibliotekets værdi for borgerne gennem bedre lokaler, nye tilbud og fælles aktiviteter med samarbejdspartnere i

Svendborg samt at bidrage til byudvikling og skabe sammenhæng med andre aktiviteter og gøremål i kommunen.

For biblioteket er enhver forandring og udvikling naturligvis forankret i den nationale lovgivning, og i bibliotekets og kommunens historie, værdier og kulturelle fundament i bred forstand. Derfor udgør Svendborg Kommunes kulturløfte "*Fantastiske fornemmelser*" også en del af grundlaget og rammen for nærværende rapport. Bibliotekets udvikling skal således fortsat bidrage til:

- Demokrati og kultur i Svendborg gennem fællesskabsunderstøttende tilbud og aktiviteter
- Kunst og kulturaktiviteter
- Børn og unges bidrag til kulturen

Konkret og aktuelt har biblioteket fået til opgave at udarbejde nogle fremtidsscenerier for sin udvikling. Det fremgår af det kommissorium, som Erhvervs-, Beskæftigelses- og Kulturudvalget har godkendt, at administration og bibliotek skal:

Undersøge og beskrive, hvordan indholdet og udviklingen af Svendborg Bibliotek kan skabe bedst værdi for kommunens borgere og for udviklingen af såvel by som lokalområder.

Mere specifikt skal følgende temaer og problemstillinger belyses:

1. Hvem er bibliotekets brugere, hvad er deres ønsker og behov nu og i fremtiden?
2. Hvilket indhold forventes biblioteket at rumme i fremtiden?
3. Hvem er de nuværende interessenter og medaktører? Både set i bibliotekssammenhæng og i det bredere kulturperspektiv.
4. Fordele og ulemper ved en ændret biblioteksstruktur.
5. Hvilke åbningstider og hvilken tilgængelighed ønskes på fremtidens bibliotek?

Til udarbejdelsen af den konkrete rapport har biblioteket haft nedsat en arbejdsgruppe, som fremgår nedenfor.

Arbejdsgruppen bag rapporten:

Birgitte Karmann Roslev, bibliotekschef
Søren Lind, udviklingschef
Nina Stentebjerg-Hansen, publikumschef
Jens Chr. Horn Andersen, arrangementsansvarlig
Nanna Ask, kommunikationsmedarbejder
Anne Gunnar, børnekulturkonsulent
Hanne Berg-Madsen, fuldmægtig
Michael Moos-Bjerre, ekstern konsulent

Herudover er arbejdet udført med deltagelse af en refleksionsgruppe, bestående af fire lokale kulturnøglerpersoner.

3. Sammenfatning

Rapporten beskriver bibliotekets bud på fremtidens bibliotek i Svendborg. Der er taget udgangspunkt i kommissoriets opdrag og således afdækket:

- hvem biblioteksbrugerne er og hvilke ønsker, de har
- hvilket indhold biblioteket forventes at rumme
- hvem interessenter og aktører er og kan være
- afvejninger i forhold til biblioteksstruktur samt åbningstider og tilgængelighed

I vores arbejde har vi desuden udvidet analysen med følgende perspektiver og elementer:

- byudvikling og lokalisering
- Kulturløftet med særligt børne- og ungefokus
- krav til personalets kompetence og faglige udvikling
- bibliotekets samfundsværdi

Nedenstående figur illustrerer de analyserede elementer og anvendte perspektiver, som der afrapporteres i forhold til.

Figur 1: Dimensioner i rapporten "Fremtidens bibliotek i Svendborg"

3.1.1 Konklusioner

Vores analyse og vurdering munder ud i en række konklusioner, der er fælles for fremtidens bibliotek, uanset hvor det ligger i byen. Vi vurderer, at fremtidens bibliotek forudsætter renovering, nyindretning og eventuelt anden placering i byen.

Derfor har vi sidst i dette afsnit opstillet fire scenarier. De adskiller sig ved forskellige placeringer i byen og de muligheder og betingelser det giver. For eksempel i form af nærhed til infrastruktur, øvrige aktiviteter og aktører.

1. **Svendborg Bibliotek er vigtig i fremtiden** – dét viser lokale og nationale brugerundersøgelser. Det dokumenteres også i nationale undersøgelser at biblioteker er vigtige for samfundet. Bibliotekerne bidrager til læsning, uddannelse og digitalisering. Vi bidrager også til integration og opfyldelse af den nationale målsætning om, at 95% af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse.
2. **Biblioteket skal løse mange forskellige opgaver og imødekomme forventninger** fra forskellige brugere og andre aktører. Fra materialetilbud over it-kurser til børnekultur og familieaktiviteter, oplevelser og sociale rum, for bare at nævne noget af indholdet. Det viser en segmentering af vores brugergrupper og deres ønsker til fremtiden. Og det understøttes af interviews og samtaler med aktører og mulige samarbejdspartnere i Svendborg. Bibliotekets opgaver styres ligeledes af megatrends i tiden samt af kommunale og nationale målsætninger.
3. **Kultur er for alle**, og ca. 65% af kommunens borgere er allerede biblioteksbrugere. Der er dog ingen grund til at hvile på laurbærrene, men tværtimod fortsætte arbejdet med at nå nye brugergrupper. Det gør vi for eksempel gennem samarbejdsprojektet 'next-users' og gennem samarbejder med Svendborgs skoler. Allerede i dag har vi børnehavebiblioteker og bogstartspakker for netop at nå grupper, vi normalt ikke har tilstrækkelig kontakt med.
4. **Svendborgenserne skal tilbydes både et fysisk bibliotek og i stigende grad også virtuelle og digitale tilbud.** Vi skal tilbyde et bredt udvalg af materialer. Vi skal formidle kulturelle oplevelser, møder, samvær med andre, events, kampagner og dermed bidrage til følelsen af fællesskab. Biblioteket skal tiltrække og udvikle de rette medarbejderkompetencer. Vi skal udbygge eksisterende samarbejder og etablere nye partnerskaber. Det kræver også bedre markedsføring, f.eks. af det digitale varekatalog.

6. **Biblioteket bør fortsat ses som et helt og kommunalt dækkende biblioteksvæsen og bestå af både et stærkt hovedbibliotek og gode lokalbiblioteker.** Hermed sikrer vi en balance mellem et godt og decentralt bibliotekstilbud i lokalsamfundene – på den ene side – og på den anden side et stærkt lokomotiv for hele biblioteksvæsenet i form af et hovedbibliotek i Svendborg by. Afstanden til nærmeste bibliotek må ikke blive for stor. Lang transporttid reducerer nemlig biblioteksbrugen markant.
7. **Åbningstiden bør udvides.** Vi bør imødekomme borgernes ønsker om udbygning af selvbetjent åbningstid, både i lokalbiblioteker og på hovedbibliotek. Biblioteket er åbent når borgerne har tid. Helst alle dage fra 7 til 22, året rundt.
8. **Biblioteket skal udvide sin palet med nye typer af aktiviteter** gennem større brugerinddragelse, flere samarbejder og større sanselighed. Samtidig skal kulturteamet styrke det levende miljø, og tilbyde et sted, hvor borgerne kan få sparring og idéudvikle på kulturområdet.
9. **Biblioteket bidrager til det digitale Danmark.** Biblioteket tilbyder kvalificeret og opdateret IT-vejledning for virksomheder og borgere. Her kan den almindelige borger blive guidet på vej i den digitale fremtid.
10. **Biblioteket skal eksperimentere og øge brugen af pop-up aktiviteter.** Vi skal være til stede, hvor det sker og udvikle mobile tilbud og faciliteter. I forlængelse af tankerne i Kulturløftet skal vi i højere grad eksperimentere med at være til stede i byens rum, og bidrage til en levende og vibrerende by, hvor kulturelle oplevelser deles af så mange som muligt.
11. **Biblioteket skal sikre gode betingelser for børne- og ungekultur.** Bibliotekets fysiske rammer skal kunne rumme børn og unges egen kreativitet. Biblioteket skal være et udflugtsmål og værested for institutionen, børnefamilien eller den unge/barnet selv. Ved en eventuel nybygning eller udvidelse af biblioteket er det oplagt at styrke funktionen som børnekulturhus. Forskellige placeringer giver forskellige muligheder.
To eksempler på bibliotekets bredde indenfor børne- og ungekulturen er Walkie Talkie, hvor unge laver arrangementer for unge, og Minikulturel Rygsæk, hvor de yngste klassetrin introduceres for kunstarter hos kommunens forskellige kulturaktører.

12. **Biblioteket skal ikke stå alene.** Biblioteket skal i fremtiden øge sine samarbejder og partnerskaber i både antal og kvalitet. Forskellige placeringer giver forskellige muligheder for fælles lokaler, faciliteter og tilbud.
13. **Fælles folke- og skolebibliotek.** I forbindelse med renoveringen af Thurø Skole etableres et fælles folke- og skolebibliotek. Erfaringerne herfra kan danne model for udvikling af nye biblioteksformer i resten af kommunen. Biblioteker og kultur findes nemlig ikke kun i den store by, men blomstrer også i landområderne på skolerne og i fritids- og foreningslivet. På Thurø får vi erfaringer med hvordan vi som kulturinstitution bedst bakker op om Den Åbne Skole gennem et øget lokalt fællesskab.
14. **Bibliotekets udvikling skal ske i sammenhæng med Svendborgs udvikling.** Fremtidens bibliotek er en del af fremtidens by og kommune. Et nyt og spændende hovedbibliotek kan bidrage til Svendborg befolkningstal og øge mængden af gæster og turister i byen. Bibliotekets placering skal understøtte byens udvikling og sikre, at svendborgenserne bruger deres bibliotek mere. Fremtidens bibliotek kan konkret bidrage til realisering af de aktuelle planer for byens udvikling og fungere som ikon og identitetsskaber for Svendborg. Med oplevelser, fællesskab og kultur kobler fremtidens bibliotek Den Grønne Tråd, der forbinder midtby med trafikpunkt og havn, og Det Blå Bånd langs havnen.
15. **Hovedbiblioteket bør renoveres, nyindrettes eller have ny placering.** Opgavens løsning hænger nøje sammen med, hvor opgaven løses. Forskellige lokaliteter og bygningsmasser rummer forskellige muligheder for at drive bibliotek og udvikle byen. Forskellige steder rummer forskellige perspektiver for anvendelse, samarbejder, synergier, faglig udvikling og tilbud. Vi beskriver fire stedligt funderede scenarier for Svendborg Bibliotek hvoraf to er placeret på havnen:
- **På havnen** bliver biblioteket en del af byens sjæl på Jessens Mole eller på Frederikssøen. Her udgør Svendborg Bibliotek et videns- og formidlingscenter for byens maritime historie og kulturarv.
  - **Biblioteket i centrum.** I hjertet af Svendborg holder biblioteket den kulturelle puls oppe i samarbejde med teatret, Borgerforeningen og biografen.
  - **Nuværende placering.** Med et nyindrettet Svendborg Bibliotek får byen et kulturelt laboratorium for formidlingssamarbejder og pop-up-virksomhed med det formål at brede kulturen ud.

Nedenfor uddybes de scenarier, som udgør vores bud på fremtidens Svendborg Bibliotek.

3.1.2 Placering på havnen

Svendborg har en enestående beliggenhed. Byen er indgangen til det Sydfynske Øhav, og den maritime og kulturelle historie er lang og fængslende. Her er Svendborgs sjæl, arv og identitet forankret. Havnen er et byudviklingsområde, som ønskes tættere forbundet med den øvrige by til glæde og gavn for borgere, turister og erhvervsliv. I den sammenhæng kan biblioteket spille en væsentlig rolle, fordi det med sine mange tilbud og aktiviteter hver dag trækker mange mennesker til. Biblioteket har i gennemsnit 1.000 besøgende om dagen. I sammenhæng med fx et maritimt museum vil vi som byens største kulturinstitution bidrage væsentligt til realiseringen af såvel Den Grønne Tråd mellem midtby og havn som Det Blå Bånd langs havn og kystlinje.

Set fra et biblioteksfagligt perspektiv rummer en havneplacering spændende muligheder for udvikling af vores tilbud: nye og større rum og lokaler, andre aktivitetsmuligheder, nye naboer og spændende samarbejdspartnere. Vi forestiller os en placering på Jessens Mole eller Frederikssø. Begge placeringer vil kræve enten nybyggeri eller gennemgribende renovering af eksisterende bygninger.

På Jessens Mole bliver biblioteket bindeled mellem middelalderbyen og 1900-tals-havnen. Biblioteket er den portal, du passerer igennem på en meningsfuld spadseretur mellem byens hjerte (middelalderbyen) og sjæl (havnen) langs Den Grønne Tråd. Biblioteket vil her være en motor for de aktuelle udviklingsplaner for Svendborgs havneområde, hvor boliger og erhverv indgår i synergi. Biblioteket skaber liv på havnen for borgere, lystsejlere og andre turister og gør den maritime kulturarv levende og nærværende. På Jessens Mole er biblioteket på én gang placeret midt i et trafikalt knudepunkt og samtidig en central del af det rekreative og kulturelle liv på havnen. Et biblioteksbesøg kan klares 'i farten' mellem to tog, som en del af turen til/fra arbejde eller være en del af slentreturen på havnepromenaden, hvor biblioteket beriger søndagsudflugten med 'kulturelle kalorier'.

På Frederikssøen kan biblioteket aktualisere både den maritime tradition og Svendborgs stolte værftsindustri. Byens sjæl bor i de bygninger, som allerede ligger der. De skal blot renoveres og nytænkes. Klar til at genopstå som rammer om viden, oplevelser og kreativ udfoldelse. Rammer, der kan rumme både havet og industrien i idé og udformning. Her kan helt nye tilbud realiseres: "Kom sejlede til huset i din lille båd eller kajak". Rå værksteder og øvelokaler med højt til loftet. Makerlabs og rugekasser for kreativt iværksætteri. Maritimt forskningscenter i samarbejde med SIMAC. Et interaktivt museum, der binder den maritime tradition og historie til nutiden. Tilbud om kaffe og bøger i

liggestolen. Et spændende, lærende og kreativt udflugtsmål og værested for institutioner, børnefamilier og unge.

3.1.3 Biblioteket i centrum

Biblioteket i byens hjerte. Her er biblioteket nabo til Borgerforeningen, Krøyers Have, caféer, biograf, svømmehal, turistkontor og teater. Vi forestiller os biblioteket med adresse mellem Torvet og Centrumplassen, fx ved et mageskifte med Jobcenter eller dele af Rådhuset. Det vil kræve ombygning, men det er i forvejen lokaler der huser kommunale aktiviteter, og det vil give gode muligheder for fællesskab omkring lokaler og funktioner med andre aktører.

Med en placering i Svendborgs hjerte er et besøg på biblioteket en naturlig del af byturen lørdag formiddag og det inspirerende åndehul med plads til fordybelse i hverdagens byliv. Biblioteket vil være det hus, hvor vi mødes, deler viden og diskuterer, bliver klogere og inspireres. Biblioteket er et offentligt tilbud, der har længe åbent – også om søndagen – og holder byens puls oppe året rundt. Biblioteket bidrager til et dynamisk kulturliv i midtbyen og skaber værdifuld synergi mellem Borgerforening, teater, eventkontor og erhvervsliv. Bibliotek, Borgerforening og teater kan tænke og arbejde sammen omkring aktiviteter, arrangementer, lokaler og caféfaciliteter, ligesom økonomi og ledelse også kan tænkes sammen. Nærheden til Borgerforeningen, der bl.a. huser B&U-teatret, giver Svendborg Bibliotek mulighed for at intensivere sin stærke børnekulturprofil. Et bibliotek i bymidten vil være et kulturelt supplement til de kommercielle tilbud og styrke byens image som kulturby.

3.1.4 Udvikling af biblioteket med nuværende beliggenhed

I dag ligger biblioteket ikke dér, hvor folk færdes, og vi har kun få samarbejdspartnere i nærområdet. Dette motiverer til et øget fokus på at udvikle biblioteksservices ud af huset, pop-ups og til etablering af mobile løsninger.

Den nuværende biblioteksbygning fra 1937 og den nedslidte barak kræver renovering og ombygning for at kunne dække fremtidens behov for faciliteter til arrangementer og aktiviteter. Et logisk byggeprojekt kunne være at rive barakken ned og nybygge i flere etager på grunden. Ved at bygge ud mod musikskolen og museet kan vi opnå en lokalesynergi og et fællesskab mellem de tre kulturelle aktører. Nybygningen bør indeholde en mindre sal til aktiviteter og fleksible rammer for udlån og fordybelse.

Ved at modernisere både bygning og indretning kan der blive bedre tid til mobile services. Biblioteket og bibliotekaren skal ud af huset og være synlige i byrummet. Vi skal være til stede ved alle former for events – også de, der udspringer af nye samarbejder, bl.a. med foreninger og uddannelsesinstitutioner. Vi skaber aktiv kulturformidling og kontakt til nye målgrupper gennem inddragelse og medproduktion. Biblioteket eksperimenterer med pop-up-funktioner og etablerer mini-udlån i byrummet, i boligkvarterer og i forsamlingshuse.

3.1.5 Input til vurdering af forskellige scenarier

Fremtidsscenerierne rummer forskellige muligheder og er hver især forbundet med forskellige udfordringer. I nedenstående skema har vi anført nogle af de oplagte vurderingskriterier og foretaget en skønsæssig sammenligning af scenarierne. Det bemærkes, at vurderingerne ikke er økonomisk eller bygge-/anlægsgagligt funderede.

Skema 1: Forskellige fremtidsscenerier for Svendborg Hovedbibliotek

Dimension	På havnen	Bymidte	Nuværende beliggenhed
<i>Ressourceforbrug</i>	<i>Forholdsvis ressourcekrævende i nybyggeri</i>	<i>Kræver ressourcer til ombygning og nyindretning</i>	<i>Kræver ressourcer til ombygning, udbygning og nyindretning</i>
<i>Sværhedsgrad og risici</i>	<i>Mest krævende løsning</i>	<i>Mindre krævende bygningsmæssigt, men kan møde uvilje hos nuværende beboere</i>	<i>Krævende bygningsmæssigt og mht. midlertidig genhusning</i>
<i>Bidrag til byudvikling</i>	<i>Store perspektiver for havn, arkitektonisk æstetik og udvikling samt sammenhæng mellem by og havn. Øger aktivitet på havn</i>	<i>Perspektiver for yderligere aktivitet i midtby, og bedre muligheder for borgerne for at kombinere gøremål</i>	<i>Uændret. Dog eventuelt mere ensartet og sammenhængende arkitektonisk udtryk end i dag</i>
<i>Synergier med andre aktører</i>	<i>Store muligheder for nye samarbejdspartnere</i>	<i>Største mulighed for nye partnere og udbygning af eksisterende samarbejder</i>	<i>Forbedrede muligheder for intensivering af samarbejder ved en bedre lokalesituation</i>
<i>Biblioteksaktivitet</i>	<i>Afhænger af øvrig udbygning, bosætning og folkestrømme</i>	<i>Forventet stigning i besøg og udlån pga. flere strøgbesøg og kombinerede gøremål og udflugter</i>	<i>Uændret eller vækst, hvad angår udvikling af nye tilbud og aktiviteter</i>
<i>Tilgængelighed og infrastruktur</i>	<i>Placering i ydre by, mindre tilgængeligt til fods og på cykel. Dog bedre offentlig trafik og parkering</i>	<i>God tilgængelighed til fods og på cykel, men dårligere parkeringsforhold</i>	<i>Uændret. Ikke optimalt placeret ift. tilgængelighed, men besøgstal alligevel højt</i>

3.1.6 Kort om rapporten

Vi håber, I finder rapporten interessant og brugbar. På de følgende sider vil konklusioner og vurderinger blive udfoldet og dokumenteret.

Rapporten er disponeret som følger:

- *I afsnit 4 samles svendborgensernes input til fremtidens bibliotek*
- *I afsnit 5 ser vi nærmere på brugerforventninger, nationale tendenser, erfaringer fra andre biblioteker i Danmark og i den store verden. Endvidere dokumenterer vi folkebibliotekernes samfundsværdi.*
- *I afsnit 6 fokuserer vi på lokale forhold i Svendborg: befolkningsudvikling, biblioteksstruktur, Kulturløftet og børne- og ungekultur i særdeleshed. Vi inddrager endvidere udsagn fra vores brugere om fremtidens bibliotek.*
- *I afsnit 7 beskriver vi mere indgående de 4 scenarier, med 4 forskellige placeringer i Svendborg by.*

4. Svendborgenserne ønsker til fremtidens bibliotek

Brugernes bedømmelse (2014) af danske biblioteker placerer Svendborg Bibliotek blandt landets bedste. Men hvilke services ønsker vore brugere, medarbejdere og mulige samarbejdspartnere sig helt konkret af fremtidens bibliotek? Hvilken rolle skal biblioteket spille i lokalsamfundet, og hvordan bidrager det bedst til en positiv udvikling i vores by- og landområder? Hvad ønsker svendborgenserne sig helt konkret af deres bibliotek?

Disse spørgsmål har været den røde tråd i det lokale researcharbejde, vi har udført for at nå frem til de bedste bud på mulige fremtidsscenarier for Svendborg Bibliotek. Svarene på spørgsmålene blev fundet ad flere veje, der tilsammen har ført os på sporet af vores endelige bud på fire mulige scenarier. Vi har anvendt en række vidt forskellige metoder: workshops, spørgeskemaundersøgelser, refleksionsgrupper, interviews og, i den mere uformelle ende af skalaen, brugerudsagn på post-its i bibliotekets forhal.

I tråd med de tendenser og megatrends, vi skitserede i afsnit 4, har vi samlet udsagnene fra de forskellige undersøgelser. Herunder følger en opsamling af de pointer, der kom frem i vores undersøgelser.

4.1 Biblioteket og uddannelse

Et tema for fremtidsforslagene var et øget samarbejde med uddannelsesinstitutioner. Forslagene i denne kategori handlede om forholdet mellem institutionernes egne biblioteker og hovedbiblioteket, og elevernes/de studerendes forhold til hovedbiblioteket. Dette er især relevant på grund af Svendborgs karakter af uddannelsesby.

Et forslag, der kom frem, var større fokus på hovedbiblioteket som værested og studiested for de studerende i Svendborg. Som vist i afsnittet ovenfor, stemmer dette godt overens med de studerendes ønsker – 32% af de studerendes brugersegment angiver flere og bedre studie- og arbejdspladser som en vigtig, og top3- prioritet, i udformningen af fremtidens bibliotek.

Et forslag kunne her være at inkorporere læsesale, studiepladser og rum med muligheder for gruppearbejde i Svendborgs fremtidige hovedbibliotek. Et andet forslag var at lægge større vægt på bibliotekets eksisterende ressourcer og synliggøre disse med øget kommunikation og samarbejde med uddannelsesinstitutionerne. Her blev der også foreslået et øget fokus på at skabe tilbud til skolerne.

Med hensyn til institutionernes egne bibliotekers forhold til Svendborg Bibliotek blev det bragt op, at folkebiblioteket skal kunne noget andet og mere end skolernes biblioteker. Det blev i denne sammenhæng foreslået, at uddannelsesinstitutionernes biblioteker især skal

fokusere på speciallitteratur, mens hovedbiblioteket skal sigte efter et bredere udvalg. Dette ville give uddannelsernes biblioteker mulighed for at fokusere på materialer med relevans for uddannelsen. Hovedbiblioteket kunne her indgå i en supplerende rolle, men samtidig spille en rolle i den kulturelle dannelse af børn og unge, ud over at give adgang til den fagligt relevante litteratur.

Af de mere rammespringende forslag kan nævnes en hel eller delvis flytning af hovedbiblioteket ud på institutionerne, eventuelt som en del af campus, eller som en decideret fusion af hoved- og skolebibliotekerne.

4.2 Nye og flere brugere

Andre forslag relaterede sig til bibliotekets brugere. Der blev her især talt om unge mennesker og ikke-brugere.

Ovenfor er der redegjort for forslag, der relaterer sig til de unge, der er under uddannelse. I forhold til unge mere generelt har et forslag været at etablere miljøer, der er mere interessante for unge, og at "fjerne støvet" på biblioteket. En tidligere undersøgelse har vist, at unge især afskrækkes af et for lukket og "kommunalt" udseende bibliotek.

I forhold til ikke-brugere har flere forslag omhandlet et ønske om at gøre noget mere for at få fat på disse. Forslag hertil var blandt andet en øget opmærksomhed på udsatte gruppers specielle forhold og at checke op på nye brugere ved de åbne biblioteker.

Endelig pointerede en af vores interviewede nøglepersoner vigtigheden af, at biblioteket spiller en større og mere aktiv rolle for medborgerskab i et multikulturelt samfund. Ifølge Integrationsministeriets rapport fra 2011 bruger indvandrere biblioteket markant mere end etniske danskere. Her ligger med andre ord et aktivitetsmæssigt vækstpotentiale.

4.3 Mission og kerneydelse

Udvalgte udtalelser vedrørte bibliotekets kerneydelse og funktioner.

Svendborg som studieby

En del forslag vedrørte bibliotekets mission og kerneydelse. Der blev her blandt andet lagt vægt på Svendborg som studieby, og dermed bibliotekets rolle i forhold til både dannelse og uddannelse.

Biblioteket er samfundets lim

Der blev peget på bibliotekets vigtige rolle i samfundet – både som et godt skabt i fællesskab af samfundet, men også som en type ”lim” for samfundet. Biblioteket har potentialet til at skabe fællesskab og identitet og til at hjælpe borgeren med at indgå i samfundet. Biblioteket kan spille en stor rolle i det aktive medborgerskab. Især i fremtiden, hvor interaktionen med samfundet bliver stadig mere digitaliseret, kan biblioteket spille en stor vejledende og formidlende rolle.

Biblioteket som social løftestang

Der blev også lagt vægt på bibliotekets rolle i forhold til samfundets svagere grupper. Som nævnt tidligere i denne rapport kan biblioteket i høj grad hjælpe svagere grupper med at indgå i samfundet – blandt andet ses det, at personer, der har brugt biblioteket i deres ungdom, i højere grad bryder den sociale arv.

Fordybelse og dannelse

Det blev påpeget, at biblioteket primært er et sted for skabelse, opbevaring og formidling af viden. Biblioteket bør være der, hvor individet møder verden, og hvor en dybere forståelse af verden skabes. Der blev lagt vægt på biblioteket som en rolig ramme for fordybelse og opdagelse.

”Vi kæmper om brugernes tid, men vores værdi er tårnhøj: Biblioteket er ’det tredje sted’ for intensitet, ro og kvalitet og dermed en vigtig modvægt til den senmoderne hurtighed.”

Sarah Smed
Museumsinspektør, Forsorgsmuseet

4.4 Bibliotekets personale og nye kompetencekrav

Et andet tema relaterede til bibliotekets personale. Tidligere analyser har vist, at høj tilfredshed med personalet har en stærk sammenhæng med tilfredshed med biblioteket som helhed.

Det blev foreslået, at kompetencer og viden skal mere i spil. I denne sammenhæng blev ledelsens rolle for udviklingen af dette fremhævet. Der blev også lagt vægt på personalets personlige relation med brugerne – personalet skal være imødekommende, skabe kontakt, engagere brugerne og kunne skabe debat. Bibliotekets natur som et sted, hvor man ikke bliver klientgjort, blev fremhævet.

Andre forslag gik på at kvalificere en mere sanseligt engagerende formidlingsform. Her kunne et eksempel være omfattende formidlingssamarbejder med andre kulturinstitutioner som f.eks. Forsorgsmuseet, som tilfører en unik, taktil dimension til den kulturelle oplevelse. Samarbejderne skulle indebære pakketering af forløb for folkeskolen og workshops for lærere (folkeskolereformen lægger op til dette).

”En koordineret kommunikativ indsats på tværs af institutionerne vil positionere bibliotek og museum som uundværlige spillere i dannelse indenfor de nuværende rammer, hvor bibliotek og museum praktisk talt deler lokaler.”

Sarah Smed
Museumsinspektør, Forsorgsmuseet

4.5 Biblioteksrum og tilgængelighed

Døgnåbent bibliotek

Nogle forslag relaterede sig til bibliotekets rammer og tilgængelighed. Et ønske om tilgængelighed, som i høj grad findes hos bibliotekets brugere, er en længere åbningstid, selv hvis dette betyder åbningstimer uden personale. På workshoppen blev der også fremført et forslag om et bibliotek, der er åbent døgnet rundt, således at der kan holdes møder, når der er behov.

Biblioteket som værested

Der blev også fremlagt flere forslag om øget fokus på biblioteket som mødested. Både med hensyn til deciderede mødelokale og mødefaciliteter, men også med udformningen af

”Biblioteket bør ansætte en konsulent med indvandrerbaggrund til at udvikle arrangementer mhp. integration og til at opdyrke kontakt til indvandremiljøer.”

Hans Lassen
Direktør, Sisyfos

biblioteket generelt. Her blev der peget på, at biblioteket kunne give plads til små, uformelle mødesteder, og en indretning af biblioteket som helhed, der giver én lyst til at være der.

”Styrk det fysiske bibliotek som kulturelt mødested ved at placere biblioteket, så der er nem tilgang via offentlig transport ”

Hans Lassen, Direktør Sisyfos

Biblioteket som kulturhus

Derudover var der forslag om at benytte bibliotekets rum til helt nye funktioner. Idéerne inkluderede her et kunstcentrum, en café, en boghandel og et folkekøkken, således at biblioteket i højere grad blev

udbygget til et decideret kulturhus.

4.6 Arrangementer og oplevelser

Aktualitet og debat

En anden gruppes forslag relaterer sig til arrangementer og oplevelser på biblioteket. Det er her blevet påpeget, at biblioteket bør være mere opmærksomt på, hvad der sker her og nu, og bør være mindre bange for at eksperimentere og risikere at ramme ved siden af.

Blandt forslag til arrangementer er der flere oplevelser til børn, debatskabende arrangementer – arrangementer, der i højere

”Biblioteket skal arrangere gå-hjem-debatter om aktuelle temaer eventuelt i samarbejde med FAA om fx Thomas Piketty, terror, folketingsvalg, skolereform osv”

Hans Lassen
Direktør, Sisyfos

grad inddrager brugerne og arrangementer i biblioteksrummet, arrangeret af samarbejdspartnere. Rigtig mange ønsker gik i retning af at øge aktualiteten i bibliotekets arrangementer, så biblioteket udgør en platform for den lokale folkelige debat.

Biblioteket som medborgerhus

Andre forslag inkluderer organisering af brugerråd, eventuelt i hvert lokalområde. Hermed kunne brugernes egne potentialer for at knytte bånd og engagement udnyttes. Arrangementer kunne dermed arrangeres både af brugerråd, lokale foreninger, græsrodder m.m. Et øget samarbejde med disse kunne forstærke bibliotekets rolle som medborgerhus.

4.7 Opsøgende pop-up bibliotek

Nogle forslag går ud på at gøre biblioteket mere opsøgende, og på denne måde tiltrække nye brugere samt styrke båndet med de eksisterende. I denne sammenhæng er det blevet foreslået, at biblioteket, ud over sin faste beliggenhed, også gør sig synlig på flere pop-up-lokaliteter. Disse lokaliteter kunne være tomme butikker, arbejdspladser eller uddannelsessteder, hvor biblioteket i kortere perioder kunne opstille små midlertidige biblioteker.

Potentialet ved dette er, at biblioteket kan komme ud til borgeren, hvor borgeren er, og på denne måde synliggøre sig selv.

Andre forslag inkluderer et drive-out-bibliotek, en kørselsordning til ældre brugere, en workshop for unge i forbindelse med SVEND-festen og guidede ture på biblioteket for ældre brugere.

4.8 Fysisk placering

Vedrørende bibliotekets fysiske placering er det i fremtidsworkshoppen blevet fremhævet, at biblioteket har brug for større og bedre rammer. Bibliotekets rolle i byudviklingen samt den betydning, et bibliotek kan have for det omkringliggende byrum, er også blevet fremhævet.

Det er blevet foreslået at benytte en eksisterende bygning, således at bibliotekets nye rammer allerede fra begyndelsen har sjæl. Man kan her se på eksemplerne fra Herning og Helsingør – begge steder er gamle bygninger blevet ombygget til nye kulturhuse. Disse eksempler er også i høj grad relevante i forhold til bibliotekets byudviklingspotentiale.

5. Nationale tendenser og brugerforventninger

I dette afsnit ser vi først nærmere på nogle af de overordnede tendenser, der påvirker dagens biblioteksforståelse og måde at tænke folkebiblioteker på. Dernæst beskriver vi nogle af de brugerønsker og -forventninger, vi står overfor i dag og i morgen. For det tredje foretages en kort opsamling på den værdi, der i dag er dokumentation for, at bibliotekerne bidrager med til samfundet. For det fjerde udledes en række andre krav og forventninger, som biblioteket møder hos andre aktører, interessenter og lokale samarbejdspartnere. Sidste del af afsnittet handler om nogle generelle overvejelser og undersøgelsesresultater i forhold til biblioteksstruktur.

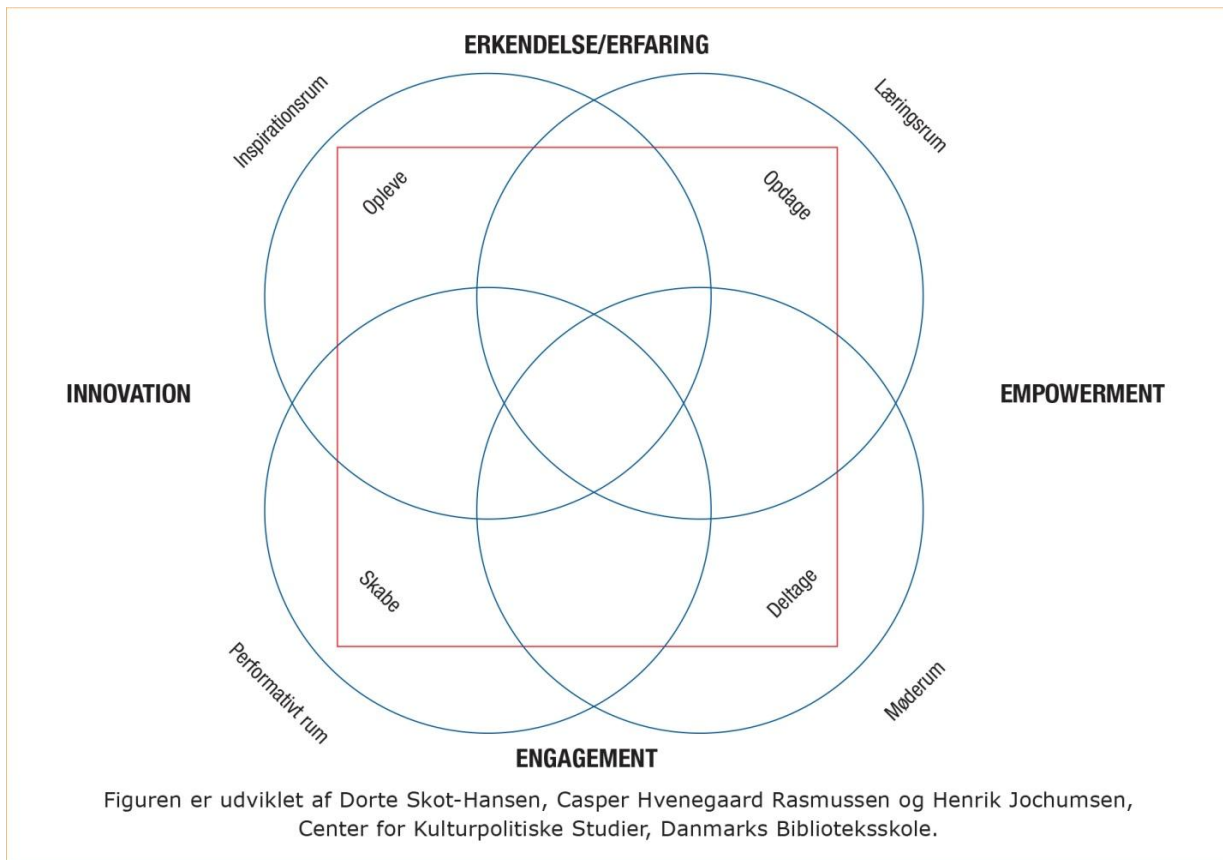
5.1 Brugerforventninger, ønsker og adfærd

Den offentlige biblioteksservice er i konstant bevægelse og følger kulturelle tendenser eller megatrends. Disse tendenser rækker langt ud over det enkelte bibliotek og det biblioteksfaglige område og griber radikalt ind i måden, vi tænker og driver bibliotek på i dag og i fremtiden. I store træk præges bibliotekets udvikling i disse og de kommende år af følgende bevægelser:

- **Fra profession til professionalisme:** Bibliotekaren er i dag formidler, kurator og facilitator (jf. afsnit 6.4 om kompetencekrav).
- **Fra samling til adgang:** Brugere kan tilgå bibliotekets materialer via digitale medier, og den digitale adfærd tages med i det fysiske udlån.
- **Fra mere til bedre:** Når den brede tilgængelighed er sikret, gælder det den engagerede og engagerende formidling.
- **Fra servicering til deltagelse:** Biblioteket er brugernes eget hus, de kan selv tjekke ind og ud, udlånet er selvbetjent, og det fysiske bibliotek er et kulturelt mødested, hvor der udveksles viden og kulturel inspiration samt indgås fællesskaber.

I sammenhæng med konstateringen af sådanne strømninger og forandringer kan det være relevant at betragte biblioteket i en samlet analyse- eller forståelsesmodel som den såkaldte 'firerumsmodel'. Modellen er udarbejdet af Henrik Jochumsen, Casper Hvenegaard Rasmussen og Dorte Skot-Hansen fra Det Informationsvidenskabelige Akademi og har til formål at indramme dagens folkebiblioteker med deres funktion og opgave.

Figur 2: Model viser funktioner og opgaver for biblioteket i videns- og oplevelsessamfundet.

Modellen er både en analysemodel og en vision for fremtidens bibliotek, der består af fire forskellige overlappende 'rum':

- Inspirationsrummet
- Læringsrummet
- Møderummet
- Det performative rum

Rummene betyder ikke kun konkrete fysiske rum, men også *muligheder*, som kan opfyldes fysisk såvel som digitalt. I det ideelle bibliotek understøtter de fire rum hinanden gennem bibliotekets arkitektur, indretning, tilbud, programmer, organisering, medarbejderkompetencer og valg af samarbejdspartnere. Bibliotekets fremtidige fysiske placering er afgørende for, hvilken funktion biblioteket kan få. Det vil derfor fremgå, hvordan de fire scenarier på forskellig vis åbner mulighed for at lægge vægt og fokus forskellige steder i diagrammet.

- Fri og lige adgang til information, viden og kultur
- Facilitering af fællesskaber
- Formidling af kulturarv
- Formidling af information
- Bidrage til uddannelse
- Udlån af fysiske og digitale materialer
- Afholdelse af arrangementer for børn og voksne
- Vejledning i informationssøgning
- Udstillinger

5.2 Biblioteket bidrager til digitalisering, uddannelse og lokalsamfundet

5.2.1 Stigende brug af og forventning til det digitale bibliotek

I 2014 gennemførte Tænk tanken Fremtidens Biblioteker en stor landsdækkende undersøgelse, der afdækkede brugernes interesse for forskellige bibliotekstilbud. Af undersøgelsen fremgår det, at det højest prioriterede bibliotekstilbud (endnu) er lån af fysiske bøger. Herefter følger fleksibel fysisk adgang, lån af musik-cd'er/film på dvd og på en fjerdeplads følger lån af e-bøger. Nogle brugergrupper prioriterer dog dette væsentligt højere end andre (især unge på videregående uddannelser), og der pågår da også uden tvivl en udvikling af udbuddet af digitalt materiale og i befolkningens parathed og efterspørgsel efter digitale tilbud (private tjenester som biblioteksrettede).

Samme undersøgelse viser, at befolkningens forventede biblioteksbrug i fremtiden er næsten lige så meget digital som fysisk på den måde, at knap halvdelen af danskerne forventer at være brugere af det digitale bibliotek fremover, mens godt halvdelen forventer at være brugere af det fysiske bibliotek i fremtiden.

Man kan med andre ord forvente, at brugen af og ønskerne til det digitale bibliotek vil stige. Forskellige grupper forventer dog forskellige ting af fremtidens bibliotek. Blandt de ældre brugere forventer kun en lille andel at bruge biblioteket digitalt. Blandt unge, især dem under uddannelse, forventer de fleste at være digitale biblioteksbrugere. Blandt bibliotekets hyppigste brugere forventer næsten alle også at benytte biblioteket digitalt fremover.

Biblioteket møder stigende og forskelligartede digitale forventninger blandt borgere og brugere i Svendborg. Fra forårets brugerundersøgelse blandt brugerne af Svendborg Bibliotek ved vi samtidig, at der stadig er en del brugere, der ikke kender til de digitale

bibliotekstilbud, hvilket naturligvis er en væsentlig barriere for brugen af tilbuddene. Så en del af udviklingen er også af markedsføringsmæssig karakter.

Biblioteket bør indrette sit tilbud, så det oplyser om digitale muligheder og matcher stigende digitale forventninger blandt borgere og brugere i Svendborg, herunder differentierede tilbud og ambitionsniveau til forskellige segmenter af brugere.

5.2.2 Bibliotek og byudvikling

Biblioteker spiller en væsentlig rolle for byer og lokalsamfund. Det spiller også direkte ind på byudviklingen. I både international og national sammenhæng forekommer en række eksempler på, hvordan biblioteker tænkes aktivt ind i byudviklingsplaner, både arkitektonisk og aktivitetsmæssigt. Der er tendens til, at biblioteker udgør strategiske elementer i en kulturdrevet byudvikling med henblik på at styrke byers synlighed, image og identitet. Man taler om, at biblioteket bliver et arkitektonisk ikon for en fremtidsrettet, oplevelsesorienteret og legende by. I flere tilfælde får biblioteker også en rolle i forbindelse med bydelsløft eller som en løftestang til at højne eller sikre menneskelig aktivitet i nye bydels- eller udviklingsprojektområder. I dette afsnit ses lidt nærmere på udvalgte og relevante erfaringer med biblioteker, biblioteksbyggeri og byudvikling i såvel international sammenhæng som i en dansk kontekst.

5.2.3 Biblioteket er også møde- og inspirationssted for nogle grupper

Mange biblioteksbrugere har store forventninger til biblioteket som fysisk rum og ramme. Som et særligt være- og opholdssted, som inspirationssted og som mødested. Særligt unge under uddannelse og unge børneforældre lægger stor vægt på, at det gør et biblioteksbesøg til en positiv oplevelse, hvis man kan møde og se andre mennesker på biblioteket. Disse grupper angiver, at det kan få dem til at bruge biblioteket mere, hvis det i højere grad fungerer som mødested.

De unge brugergrupper udtrykker da også, at det ville motivere dem til at bruge biblioteket mere, hvis der var flere og bedre siddepladser for dermed at have bedre muligheder for at bruge biblioteket til lektier og studier. Børneforældre udtrykker også ofte ønsker om hyggelige siddekroge.

De fleste brugere vurderer, at lys, indretning og møbler spiller en rolle for deres biblioteksbrug og inspiration. For især yngre borgere trækker det biblioteksbrugen ned, hvis biblioteket opleves for lukket og "kommunalt".

Biblioteket bør indrette sin bygning og sine lokaler, så det på en inspirerende, lækker og imødekommende måde skaber rum til at være i, studere i, læse og arbejde i samt til at være sammen i familie eller andre grupper.

5.2.4 Biblioteket hæver uddannelsesniveaet

Flere landsdækkende undersøgelser har vist, at folkebibliotekerne gennem it-undervisning, borger.dk-introduktioner, vejledninger m.m. bidrager til at gøre danskerne digitale og til at implementere de it-strategier, der har været på landsplan. Svendborg Bibliotek løfter en væsentlig digitaliseringsopgave på denne måde. Tilbud, der kan være meget væsentlige for borgere, der ikke naturligt eller i forbindelse med skole, uddannelse eller erhverv opgraderes med it-kompetencer.

Analyser viser, at der er en positiv sammenhæng mellem biblioteksbrug tidligt i livet og uddannelsesniveau senere i livet. Jo mere man har benyttet biblioteket i sin barndom og ungdom, desto større er sandsynligheden for, at man senere i livet får en høj uddannelse. Dette gælder uanset forældres uddannelsesniveau og viser således, at biblioteket i høj grad kan medvirke til at bryde den sociale arv.

Biblioteket bidrager via digitalisering og ikke mindst uddannelse direkte til samfundsøkonomien.

5.3 Erfaringer fra udenlandske biblioteksbyggerier

Der findes i dag en række eksempler fra udlandet, der på forskellig vis forener biblioteksambitioner med byudvikling set i sammenhæng med en stedlig dimension (ikon for byen), en rumlig dimension (ramme om oplevelser og møder) samt en relationel dimension (partnerskaber, relationer og kulturarenaer).

Velbeskrevne og perspektivrige cases er i den forbindelse Garagen i Malmø, Sverige, Helsinki i Finland, Biblioteket i Dortmund, Tyskland, Drammen i Norge, Idea Stores i London, England, Hovedbiblioteket i Amsterdam, Holland, Seattle Public Library, USA, Salt Lake City, USA.

Af omfangsmæssige årsager ser vi kun nærmere på det nye bibliotek i Birmingham, England.

5.3.1 Library of Birmingham, folkets palads

Det nye Library of Birmingham åbnede i september 2013 som bibliotek og arkiv. Det blev designet til at blive byens nye ikon og attraktion. Det 10-etagers nye bibliotek på Centenary Square i Birmingham City Centre i byens vestlige centrum ligger tæt på en række andre centrale bygninger og tilbud, bl.a. rådhus, Birmingham Museum & Art Gallery og byens internationale kongrescenter med Symphony Hall. Det skal skabe et fælles byrum rigt på oplevelser, sociale og faglige aktiviteter til glæde og gavn for erhvervsliv, borgere, brugere, professionelle, hjemløse m.fl.

Designet af biblioteket er baseret på tre nøgleprincipper: Det skal være 1) indbydende, inkluderende og tilgængelig for alle, 2) et offentligt rum, med et stærkt og synligt forhold mellem rummet inden for på biblioteket og det offentlige rum udenfor og 3) et sted for spændende læring.

I sammenhæng med det nye bibliotek findes også et stærkt teatertilbud, The Birmingham Repertory Theatre (REP). Library of Birmingham bliver ydermere et udstillingsvindue for byens internationalt vigtige samlinger af arkiver, fotografier og sjældne bøger m.m. Arkitekt Francine Houben, Mecanoo Architects fra Holland, kalder biblioteket 'folkets palads'. Biblioteket fremhæves derudover som et stærkt videntcenter for læsefærdighed, forskning, studier, kompetenceudvikling, iværksætteri, kreative udtryk, sundhedsoplysning m.m., som lokalbefolkningen har brug for for at kunne begå sig i det moderne it- og videnssamfund. Værd at bemærke er også, at hele planlægnings- og byggeforløbet er sket i tæt samarbejde med byens borgere.

Med sine 31.000 m² skal biblioteket servicere mere end tre millioner fysiske besøg årligt og dertil flere millioner online-besøg.

5.4 Danske erfaringer

I Danmark findes også en række eksempler: I København (Ørestadsbiblioteket og Biblioteket Rentemestervej), Kulturværftet på Helsingør Havn, Herning Hovedbibliotek og Aarhus Bibliotek på vej på dokken i Aarhus m.fl. Andre steder er der konkrete planer om at etablere nyt bibliotek og eventuelt samle flere funktioner i samme hus. I Sønderborg planlægger man fx at samle flere forskellige kulturtilbud med biblioteket på havnen i et multikulturhus, 'Pakhuset'. For flere sådanne projekter indgår ambitioner om at være et 'tredje' sted, hvor læring, kultur og formidling eksisterer på tværs af traditionelle institutioner og organisationer for at blive en udviklingsdynamo for by og kommune. Nedenfor beskrives to relevante og allerede gennemførte cases lidt nærmere; Herning og Helsingør.

5.4.1 Herning Hovedbibliotek

I august 2014 stod Hernings nye hovedbibliotek færdigt og klar til at åbne for Hernings borgere¹. Herning Kommune havde brugt to år på at skabe det nye bibliotek, der udnytter bygningen fra et gammelt supermarked. Biblioteket er nyt og nytænkt med hensyn til design, funktioner og struktur.

Af de rent designmæssige fornyelser kan der nævnes et brud med den gængse danske biblioteksstil. Hernings nye hovedbibliotek er indrettet i en rå, industriel New Yorker-stil. I stueetagen har det været en prioritet at binde biblioteksrummet sammen med det omkringliggende gadeplan med åbne glasfacader og ved at invitere til gennemgang.

Formålet med det nye bibliotek har ikke kun været at samle og forny biblioteksfunktioner, men også at sætte gang i udviklingen af byrummet. Hvor der før lå et nedlagt supermarked, omgivet af tomme butiksruder, ligger biblioteket nu som katalysator for den fremtidige byudvikling. Biblioteket trækker mennesker til og bidrager samtidig til et behageligt og engagerende byrum.

Biblioteket indeholder også eksperimenter med nye funktioner og formidlingsmetoder. I den store, åbne stueetage danner brugeren sig hurtigt et overblik over bibliotekets tilbud, som blandt andet inkluderer en komplet café, et stort børneområde og en book-en-bibliotekar-service. I stueetagen formidles både fysisk og digitalt materiale ved 10 eksponeringssteder, der er områder designet til at fange brugerens opmærksomhed med løbende redigeret materiale.

En stor del af medarbejdernes tid bruges på formidling af samlingen. Derudover lægges der stor vægt på brugerbetjening, både ved info-disk, børneområde og book-en-bibliotekar-service. Der er samtidig udvidet åbningstid med mulighed for at låne og aflevere bøger ved hjælp af selvbetjeningsautomater.

Ikke overraskende har det nye spændende hus, og den gode placering midt i byen, mere end fordoblet besøgstallet i det første kvartal efter indvielsen.

5.4.2 Kulturværftet Helsingør

Et andet eksempel på bibliotekets potentiale i den generelle byudvikling er Kulturværftet i Helsingør, der stod færdigt i 2010. Det forenede bibliotek og kulturhus ligger i de gamle værftsbygninger ved havnen, hvilket stadig skinner tydeligt igennem i det ellers helt nyudviklede og moderne hus. Bag bygningens bølgende glasfacade ses murene af det

---

¹ Kilde: Danmarks Biblioteker nr. 6, 2014

gamle værft. Helsingør Kommune har således, gennem omdannelsen af en nedlagt industribygning, skabt et moderne og multifunktionelt kulturhus².

Bygningen vender ud mod en større havneplads, med plads til blandt andet koncerter og festivaller. Kulturhusets arkitektur skaber en stærk forbindelse mellem Kulturværftet og denne plads.

Udover at være Helsingør Kommunes nye hovedbibliotek (Biblioteket Kulturværftet) rummer huset en række andre funktioner såsom mødesale, udstillingsrum og koncertscener. Det er et bibliotek i fire etager, med omkring 1.000 besøgende dagligt. Bibliotekets reception fungerer som reception og billetsalg for hele Kulturværftet, således at biblioteket bindes sammen med kulturhusets øvrige funktioner.

Biblioteket indeholder i stueetagen blandt andet en café, selvbetjeningsanlæg, og computere til fri afbenyttelse. De øvrige etager er hver dedikeret til et tema – en etage til børn, en etage til fiktion og en etage til fakta.

---

² Kilde: Kulturværftets hjemmeside, Biblioteket Kulturværftets hjemmeside

6. Befolkningsudvikling og lokale forhold i Svendborg

6.1 Fremtidens demografi

I dette afsnit ser vi nærmere på vores forhold i Svendborg. Vi ser først på tendenser i befolkningsudvikling samlet set på geografiske områder på landet versus i byen. Det har relevans i forhold til at vurdere forventet tilgang eller afgang i efterspørgsel efter bibliotekets ydelser og tilbud, samt hvilke områder i kommunen, hvor forsyningsbehovet er størst i dag og i morgen. For det andet ser vi på den – ret enestående – opbakning, biblioteket i Svendborg nyder, og endelig belyser vi udfordringer omkring biblioteksstrukturen i hele kommunen. Se også bilag 8.1

6.1.1 Befolkningsudvikling og sammenhæng med byudvikling

Danmarks Statistik forventer en svagt faldende befolkningsudvikling i Svendborg de næste 10 år, mens Svendborg Kommunes officielle befolkningsprognose er mere positiv. Under alle omstændigheder vil det ikke være helt forkert at gå ud fra, at den samlede befolkningmængde ikke ændrer sig væsentligt. Hvad vi derimod ved, er at befolkningens sammensætning ændrer sig mere signifikant – kort fortalt får vi færre børn, der vil være færre unge og den ældre andel af befolkningen vokser. Hvorvidt der kommer større indvandringbølger, og om de også vil nå Svendborg, bliver nemt en trossag, men ingen er i tvivl om, at vores urolige og ulige omverden øger presset på Danmarks grænser – også på kommunegrænserne – og at der vil være en integrationsopgave af betydeligt omfang at løse i fremtiden.

6.2 Biblioteksopbakningen er høj i Svendborg

Af den sidste nationale kulturvaneundersøgelse fra 2013 fremgår det, at brugerandelen på landsplan er 55% af befolkningen. Det fremgår også, at dette udtrykker et væsentligt fald i forhold til tidligere niveau på ca. 2/3 af befolkningen. Dette er dog ikke tilfældet i Svendborg, hvor niveauet er holdt. I 2012 gennemførtes en ikke-bruger analyse på Fyn. Undersøgelsen viste blandt andet, at der på Fyn er en samlet brugerandel på 53%. Kommunen med den klart største brugerandel var Svendborg med hele 64%.

Vi ved også fra forårets brugerundersøgelse, at brugerne af Svendborg Bibliotek oplever, at biblioteket har stor samfundsmæssig værdi.

At biblioteket nyder stor opbakning og tilfører den enkelte bruger værdi fremgår også af en minikampagne på biblioteket. På opslagstavlen "Post it" kunne brugere sætte små sedler under spørgsmålet *hvad betyder biblioteket for dig?* Her følger et mindre udpluk af udsagn.

Biblioteket er:

Det er dejligt
og gratis

Meget godt sted,
elsker jeres bøger.
I er så søde og dejlige

Fordybelse, ro, opgaveskrivning,
hygge, et frirum i hverdagen,
fagbøger til opgaver

En bog i hånden er bedre
end 10 bøger på nettet

Et andet hjem

Socialt samvær
uden mundtlig kommunikation

Mulighed for
fordybelse, udsyn
og eventyr

Fred og ro
samt stimulation af
fantasien såvel
som intelligensen

Trygt og roligt sted.
Har svar på stort set
alle spørgsmål

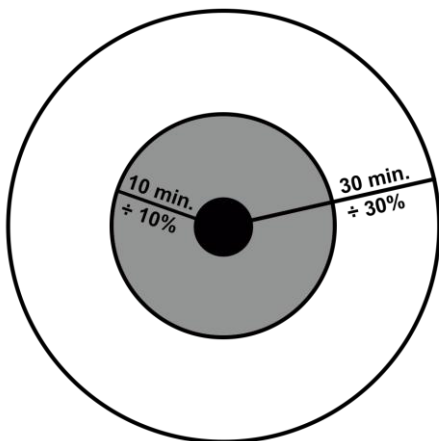
Biblioteket har et afsæt med en meget høj opbakning i befolkningen, som vi bør værne om og sikre ved, at brugere og borgere fortsat oplever et tidssvarende bibliotek med professionelle tilbud og services formidlet til den enkelte.

6.3 Biblioteksstruktur – også i Svendborg

Mange kommuner har lukket lokale biblioteksfilialer i de sidste 7-8 år. Lukninger kan være begrundet i et ønske om at opnå rationaliseringer og besparelser, og nogle sammenlagte kommuner har da også haft flere filialer beliggende tæt på hinanden. Det kan imidlertid også være begrundet i omprioriteringer til fordel for et større eller mere åbent hovedbibliotek eller for den sags skyld andre lokalbibliotekers åbningstid.

I denne sammenhæng er det værd at nævne et par undersøgelsesresultater af betydning for overvejelser om biblioteksstruktur.

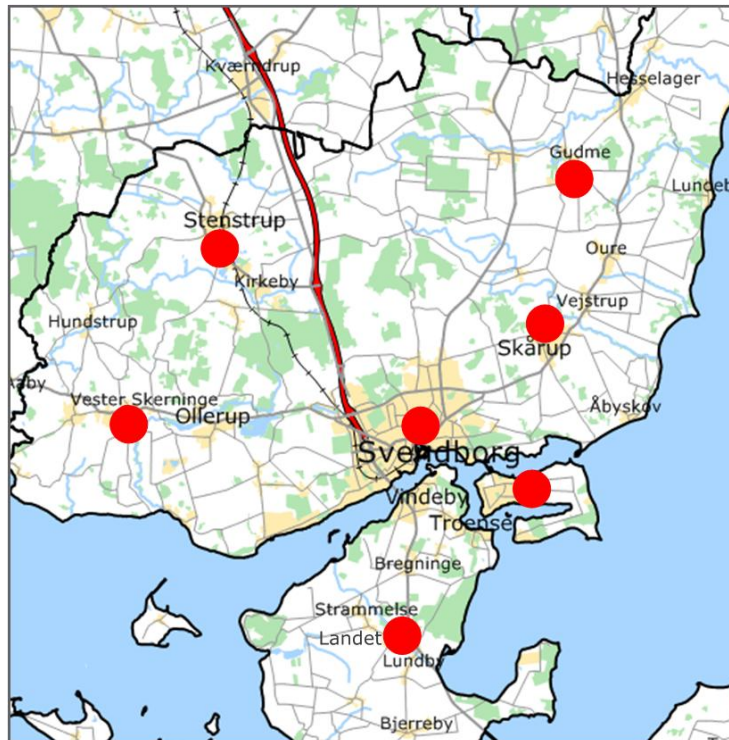
For det første viser en nærmere statistisk analyse af sammenhæng mellem transporttid og biblioteksbrug, at *brugerandel og brugshyppighed falder i takt med, at transporttiden til biblioteket stiger*. Sammenhængen er mere præcist den, at for hver gang transporttiden stiger med 10 minutter, så falder sandsynligheden for, at man er biblioteksbruger med 10%.

For det andet ved vi fra en række brugerundersøgelser på biblioteksområdet, at *brugertilfredsheden typisk er større på lokalbiblioteker end på hovedbiblioteker*, dog er brugertilfredsheden ofte lav på de helt små bibliotekstilbud med få åbningstimer og små materialesamlinger m.v. Så omvendt kan det ikke udelukkes, at brugertilfredsheden kan øges i nogle kommuner ved at frigøre ressourcer fra små biblioteker til at foretage opprioritering af hovedbibliotek eller andre større lokalbiblioteker.

Biblioteksvæsenet i Svendborg består af et hovedbibliotek og seks lokalbiblioteker, som er jævnt fordelt ud over hele kommunen. Desuden er der et bogdepot på Drejøj.

I løbet af en kort årrække vil alle lokalbiblioteker i Svendborg kommune sandsynligvis blive *åbne biblioteker*, med åbent fra 7–22 alle ugens dage og med udstyr, så alt kan selvbetjenes. To lokalbiblioteker er allerede i drift som åbne biblioteker, to er på vej i 2015 og de sidste to vil derefter stå for tur.

Lokalefællesskab er oplagt og bør indtænkes, når de næste lokalbiblioteker skal moderniseres. På Thurø bygges i løbet af 2015 det, der kan blive et mønstereksempel på et fælles skole- og folkebibliotek. Fordelene er indlysende. F.eks. har de to services kun udgifter til ét lokale, fælles faciliteter, fælles materialer og måske fælles personale. Og udfordringerne er bestemt til at overskue. Erfaringerne herfra kan vise, om det vil være relevant for de eksisterende lokalbiblioteker i Vester Skerninge og Landet.

En biblioteksstruktur vil altid blive udfordret af demografiske ændringer. Det kan være ændringer i befolkningssammensætningen (alder og etnicitet) eller af, hvorvidt der sker affolkning eller tilvækst i de forskellige områder i kommunen. Et stort, markant og ikke specielt ressourcestærkt byområde i østre bydel er for eksempel uden biblioteksbetjening, mens andre og langt mere ressourcestærke dele af kommunen er godt dækket ind.

Alt i alt er udviklingen i lokalbibliotekerne ganske godt i gang, og moderniseringen skrider roligt fremad. I dag er det således hovedbiblioteket i Svendborg, der virker mest nedslidt og er hårdest presset i forhold til de fysiske rammer.

Biblioteket oplever, at det også i fremtiden vil være vigtigt med lokale biblioteker for at forsyne hele kommunen med bibliotekstilbud og spille en aktiv rolle i lokalsamfundene. Det bør dog ske i balance med et godt centralt bibliotekstilbud. Et stærkt centralt bibliotek er vigtigt for både at opfylde Svendborg by med de behov og muligheder, der er her, men også fordi det er en nødvendig dynamo for hele det sammenhængende biblioteksvæsen.

6.4 Løfter og samarbejder

6.4.1 Kulturløftet

Kulturløftet, der blev vedtaget af Svendborg Byråd i 2013, giver retningslinjer og pejlemærker, som også biblioteket skal tænkes ind i. Fremover spiller biblioteket, som nu, en stor og spændende rolle i kommunens kulturliv, og Kulturløftet flugter fint med bibliotekets virke.

De tre overskrifter i Kulturløftet er

- **Fællesskaber:** Hvor biblioteket gennem mange initiativer spiller en vigtig rolle i dannelsen af både spontane fællesskaber i form af f.eks. foredrag, workshops og andre aktiviteter, samt kulturelle fællesskaber, som forener mennesker med samme interesse.
- **Kunst og Kultur mellem bygninger:** Biblioteket skal gennem sine aktiviteter og sit samarbejde med aktører i byens kulturliv sikre plads til kunstneriske og kreative udfoldelser samt uformelle kulturmøder i byens rum.
- **Børn og unges bidrag til kulturen:** Biblioteket har i en årrække været spydspids i kommunens børnekulturliv. Biblioteket arbejder fortsat på, ikke mindst gennem børnekulturkonsulenten, at sikre, at børn og unge er en aktiv og synlig del af byens kulturliv, og at de er inddraget.

6.4.2 Børne- og ungekultur

I disse år er der stor fokus på børne- og ungekultur i Svendborg Kommune. Det fremgår ikke mindst af Kulturløftet. Også nationalt er det imidlertid et område, der har fået stor opmærksomhed og et væsentligt ambitionsniveau. Senest har Kulturminister Marianne Jelved udråbt 2015 til Ungekulturrådet³. Børn og unge skal være en aktiv og synlig del af kulturlivet. De skal inddrages og bidrage. Et godt eksempel er bibliotekets Walkie Talkie-team, hvor unge laver kultur for unge. Et andet tiltag, der kan nævnes er Ja-Puljen, hvor unge svendborgensere kan søge midler til kulturaktiviteter for unge.

Som kommende kulturbærere og -skabere skal børns og unges verdensforståelse og dannelse udfordres og pirres. Fantasien og kreativiteten skal styrkes via teater, workshops, musik, dans, møde med andre kulturer, nye relationer/fællesskaber og lign.

Biblioteket har allerede i mange år været en platform for børn og unges møde med kulturen, og denne del af bibliotekets virke skal fortsat udvikles og styrkes. Bibliotekets fysiske rammer skal kunne rumme kreativiteten og være inspirerende med plads til fleksibilitet – et kultur-eksperimentarium. Samtidig med at biblioteket fortsat skal være et udflugtsmål og værested for institutionen, børnefamilien eller den unge/barnet selv til et par hyggelige timer i et roligt/behageligt miljø – et frirum, legerum, fællesrum, møderum, pusterum....et verdensrum.

Børnebiblioteket fungerer i praksis som et børnekulturhus med en lang række arrangementer og aktiviteter. Men en del af disse aktiviteter afholdes i dag ikke altid i eget hus pga. pladsmangel. Ved en eventuel nybygning eller udvidelse af biblioteket er det oplagt at styrke funktionen som børnekulturhus, således at vi kan rumme den kulturelle mangfoldighed og aktivitet, der udspringer herfra.

Bibliotekets virke rækker ud over de fysiske rammer. Via samarbejde løftes indsatsen, uanset hvor biblioteket er placeret, og hvilke rammer biblioteket har. Biblioteket har stået i spidsen for udviklingen af Børnekulturelt Netværk i Svendborg (BUK) de sidste 7 år. Netværket er sammensat af repræsentanter fra de kommunale forvaltninger, skoler, institutioner, kulturinstitutioner samt frivillige fra foreninger, der beskæftiger sig med børn/unge og kultur. Netværket for børnekulturen har en samlende, understøttende og udfarende funktion, og nye samarbejdspartnere tænkes løbende ind.

---

³ Kilde: Kulturministeriet, pressemeddelelse, 14. januar 2015

6.4.3 Samarbejder og partnerskaber

Biblioteket har, som kommunens største kulturinstitution, altid været dét sted, som alle borgere i alle aldre har brugt til oplysning, uddannelse og fornøjelse.

Biblioteket har et bredt samarbejde med foreninger og institutioner i kommunen. Det gælder både de offentlige samarbejdspartnere som alle kulturinstitutioner, selvejende kulturinstitutioner og øvrige kulturelle foreninger, private foreninger og oplysningsforbund.

Biblioteket samarbejder om større events, f.eks. Dage med Brecht, Ord over Svendborg og filmfestivalen Svend og vil også i fremtiden være en aktiv partner i byens kulturliv.

Biblioteket er også, via sit engagement i kulturlivet, repræsenteret i udvalg og kulturelle foreninger i kommunen. Biblioteket har stort fokus på borgerne, som gerne skal medvirke til at skabe bibliotekets fremtid som kulturmødested – med gang i den døgnnet rundt.

6.5 Fremtiden har flyttet sig!

Området omkring Viebæltet, hvor Svendborg Bibliotek ligger i dag, var i 1930'erne tænkt – og blev udført – som en ny uddannelsesby. En form for meget tidligt campus bl.a. med gymnasium, handelsskole og bibliotek. En flot mellemkrigstids fremtidsvision fra en by, der forstod værdien af uddannelse og viden. I dag må vi konstatere, at fremtiden har flyttet sig – både gymnasium og handelsskole er at finde i andre dele af byen og de institutioner, der i dag bebor vores nabobygninger, har ikke på samme måde behov for bibliotekets nærhed. Også denne historiske vinkel indikerer, at det ved fremtidsscenarioebeskrivelser giver god mening at indtænke bibliotekets fysiske placering. Hvor ligger den bedste fremtid for et bibliotek i dagens og fremtidens Svendborg?

7. Scenarier

Biblioteket har allerede i dag nære naboskaber og samarbejder med aktører rundt omkring i by og kommune. Som en del af svaret på fremtidens udfordringer og forventninger, er det imidlertid hensigten at udbygge samarbejder og partnerskaber i både bredde (antal aktører) og dybde (omfang og intensitet).

Analysen og vurderingen betyder, at biblioteket i fremtiden, uanset placering og forhold i øvrigt, vil samarbejde mere end hidtil. Bibliotekets evne til – og behov for – samarbejde ændrer sig ikke ved en ny placering, men det er klart, at valget af placering også vil få en indflydelse på graden af naturlighed og i nødvendigheden af samarbejder. Placerer vi for eksempel biblioteket i centrum, vil et tæt samarbejde med Borgerforeningen være meget naturligt. På havnen vil der være tale om andre logiske samarbejdspartnere.

For alle scenarier gælder, at de drives i henhold til Biblioteksloven og lokale beslutninger omkring bibliotekets indhold, funktioner og økonomisk ramme. Ligeledes gælder det, at vi forestiller os en uændret biblioteksstruktur, så den eksisterende balance mellem et godt og decentralt bibliotekstilbud med lokale biblioteker på den ene side og på den anden side et stærkt lokomotiv for hele biblioteksvæsenet i form af et hovedbibliotek beliggende i Svendborg by. Vi forestiller os også, at vi i alle scenarier har åbent alle dage året rundt, hvilket opfattes som god service og samtidig vil være væsentligt for fortsat at fastholde vores høje besøgstal med 1.000 borgere om dagen.

En række serviceelementer kan således indgå i alle fire scenarier:

- Åbent alle dage året rundt
- Udvidelse af den samlede åbningstid
- Nye typer af aktiviteter og events
  - Større brugerinddragelse
  - Større sanselighed
  - Flere samarbejder
- Øget fokus på formidling af digitale bibliotekstilbud
- Udvikling og markedsføring af eksisterende bibliotekstilbud
- Pop-up biblioteksaktiviteter
  - Laboratorier
  - At være til stede, hvor det sker
  - Mobile tilbud

Kulturteam

Svendborg Kommunes kulturteam er i dag en del af Kultur og Bibliotek.

Det er væsentligt, at denne sammenhæng synliggøres i fremtidens bibliotek for såvel borgere som samarbejdspartnere. Det gælder derfor for alle scenarier, at der skal indtænkes en synlig og let tilgængelig placering af specielt den del af kulturteamets virke, der henvender sig direkte til borgere og kulturaktører. Man kunne forestille sig et åbent glasmiljø i umiddelbar tilknytning til bibliotekets indgangsparti, et sted, der samtidig kunne fungere som rum for, at kulturforeninger m.fl. kunne lave pop-up-udstillinger om deres virke. Et kulturkontor med et levende miljø, der emmer af kultur, og hvor det vil være naturligt for borgerne at gå ind og få en kultursnak, også når de er på biblioteket i andet ærinde. Dette rum i rummet kan også bruges til mindre arrangementer og happenings og på den måde få nye brugere i tale.

7.1 Biblioteket i Svendborgs byudvikling

Fremtidens bibliotek bør ses i et byudviklingsperspektiv. I det lys kan biblioteket nyde godt af investeringer og sammenhænge med andre dele af by- og kommuneplanlægningen. Biblioteket kan, med alle sine brugere og besøgende samt sit store arrangements- og kulturtilbud, bidrage til realisering af andre planer.

I nyere litteratur om emnet beskrives biblioteket i byudviklingen som⁴:

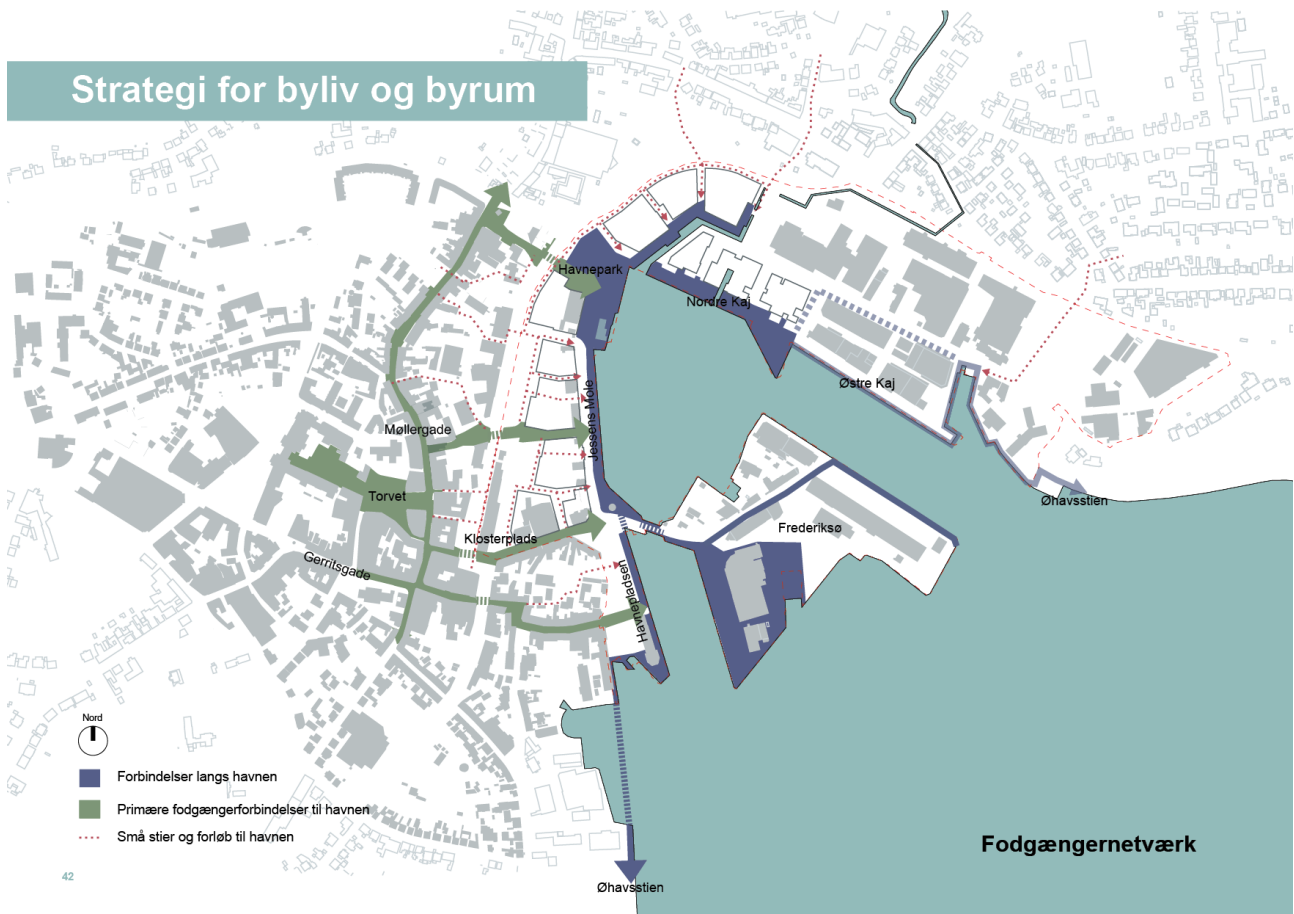
1. **Sted og ikon:** Hvordan biblioteket kan fungere som ikon, katalysator og identitetsskaber for byen
2. **Rum:** Hvordan biblioteket som byrum kan danne ramme om oplevelser, fællesskab og nye møder
3. **Relationer:** Hvordan biblioteket kan bidrage til kreativitet og innovation gennem nye alliancer, partnerskaber, kulturarenaer og kreative vækstlag

Således kan biblioteket indplaceres i og bidrage til de konkrete byudviklingsplaner i Svendborg, tematiseret som henholdsvis Den Grønne Tråd, der forener midtby med trafikpunkt og havn, og Det Blå Bånd, der løber langs havnen.

---

⁴ Se bl.a. Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen og Skot-Hansen i "Biblioteket i byudviklingen" (2011) samt den viste figur 2, side 22., model for funktioner og opgaver for biblioteket i videns- og oplevelsessamfundet.

Figur 3: Illustration af byrådets strategier for vandringslinier og sammenhæng

Ved at indtænke bibliotek som ikon og identitetsskaber for byen, som rum for oplevelser, fællesskaber og møder samt kulturelle og kreative partnerskaber kan fremtidens bibliotek også indgå i og bidrage til realisering af byudviklingsplanerne Den Grønne Tråd, der forbinder midtby med trafikpunkt og havn og Det Blå Bånd langs havnen.

7.1.1 Sted/ikon

De svar, vi har fået på spørgsmålet om fremtidens bibliotek, rummer forskellige bud på, hvilken symbolsk betydning Svendborg Bibliotek skal have for områdets identitet, og hvilke funktioner, der dermed skal styrkes i fremtiden. Bibliotekets fysiske placering spiller en stor rolle i svendborgensernes forståelse af, hvad deres bibliotek skal være for et sted. Her peger svarene i tre retninger, der kan skitseres således:

1. Placering på eller nær havnen i relation til et eventuelt maritimt museum. Studiebibliotek for SIMAC og ikon for Svendborg som et maritimt centrum.
2. Svendborg som kultur/citta-slow-by
Placering i hjertet af byen som en portal af fordybelse, indgangen til Det gode liv. Synlig og aktiv medspiller i bybilledet og centrum for mangfoldige kulturelle netværk.
3. Svendborg som uddannelsesby
Udbygning af bibliotekets samling såvel som nuværende fysiske rammer, så biblioteket bedst muligt imødekommer studerendes krav om adgang til materialer og til studiezone og mulighed for gruppearbejde.

7.1.2 Rum

Uanset, hvilken ikonisk betydning folk ønsker af deres bibliotek, er der en entydig opfattelse af, at biblioteket er – og skal være – vores fælles rum. Det skal kunne tilgås af os alle sammen, hele tiden. Men forskellige fysiske placeringer af biblioteket vil bidrage med forskellige værdier til vores fælles byrum.

1. Biblioteket som inspirationsrum

Helt nye lokaler eller evt. nyanvendelse af eksisterende industrilokaler rummer et særligt potentiale for at iscenesætte ikke kun materialer, men hele biblioteksoplevelsen på en inspirerende og sanselig måde.

2. Biblioteket som mødested

Med en central placering midt i Svendborg er biblioteket det oplagte sted at mødes, både privat og professionelt. Men det fælles bibliotek er også centrum for nye møder mellem forskellige aldersgrupper, synspunkter og kulturer.

3. Biblioteket som læringsrum

Biblioteket skal være rammen om vores læring og dannelse hele livet. Bibliotekets nuværende placering tæt på VUC, Musikskolen og Forsorgsmuseum lægger op til lærings- og formidlingssamarbejder på tværs af institutionerne. Etablering af studiezone og et auditorium vil styrke denne funktion.

7.1.3 Relationer

I forhold til, hvordan biblioteket virker genererende for kreative alliancer og partnerskaber, viste vores undersøgelser store forventninger til biblioteket som referencepunkt for hybride kulturarenaer:

1. Biblioteket som rammen om iværksætteri

Med en placering på havnen vil biblioteket have naturlig tæt kontakt med Fremtidsfabrikken eller med eventuelle værkstedseksperimenter på Frederikssøen.

2. Biblioteket som katalysator for integration

En central placering nær Borgerforeningen og Svendborg Teater vil skabe gode betingelser for lokale- og personalefællesskaber såvel som for folkelige fællesskaber på gadeplan og i foreningsliv. Samtidig vil det være nærliggende at samarbejde med Shopping Svendborg og Scala.

3. Biblioteket som vidensdel og formidlingspartner

Med den nuværende beliggenhed kan der samarbejdes om formidling af kulturarven med Forsorgsmuseet, VUC og Musikskolen.

Med en havneplacering vil samarbejder og synergi med SIMAC, Maritimt Center, et eventuelt sundhedshus eller Maritimt Museum være oplagte.

Herunder skitseres tre scenarier, der på forskellig vis udgør vores bud på fremtidens svendborggenseske folkebibliotek.

1. **Med placering på havnen** bliver biblioteket en del af byens *sjæl* (1a. Frederikssøen eller 1b. Jessens Mole) og udgør et videns- og formidlingscenter for Svendborgs maritime historie og kulturarv, samt for byens iværksættere.
2. **Med central placering** i *hertet* af Svendborg holder biblioteket den kulturelle puls oppe i samarbejde med teatret, Borgerforeningen og biografen.
3. **Indenfor rammerne af sin nuværende placering** udgør Svendborg Bibliotek et kulturelt *laboratorium* for formidlingssamarbejder og pop-up-virksomhed.

For alle fire scenarier gælder det, at de bygger på et fundament af juridiske og politiske forpligtelser samt et kompleks af kulturelle pejlemærker, der sætter dagsorden for nutidens og fremtidens bibliotek.

7.2 Biblioteket på Svendborg Havn

Svendborg har en enestående beliggenhed som indgang til det Sydfynske Øhav, og byens maritime og kulturelle historie er lang og fængslende. Her er byens sjæl, arv og identitet forankret.

Havnen har politikernes interesse som et byudviklingsområde, man ønsker forbundet tættere med den øvrige by, hvor aktivitet samt borger- og turisttrafik ønskes øget, bl.a. gennem placering af attraktive og spændende tilbud. Det fremgår bl.a. af budgetforligsteksten fra budget 2015 under "Udviklingsfremmende initiativer, Svendborg Havn", at der arbejdes målrettet for etablering af et maritimt museum.

Det giver således også god mening at placere byens største kulturinstitution på havnen. Biblioteket vil således indplacere sig i og bidrage til realiseringen af såvel Den Grønne Tråd mellem midtby og havn som Det Blå Bånd langs havnen.

Den endelige fysiske placering får afgørende indflydelse på, hvilken funktion biblioteket kan få.

Skal biblioteket være bindeleddet mellem by og havn eller til stede helt i vandkanten?
Taler vi om en placering på Jessens Mole eller Frederiksøen?

A. Jessens Mole

Her er biblioteket bindeled mellem middelalderbyen og 1900-tals-havnen. Biblioteket er den portal, man passerer igennem på en meningsfuld spadseretur mellem byens hjerte (middelalderbyen) og sjæl (havnen) – måske langs *Den Grønne Tråd*.

Biblioteket vil her være en motor for de aktuelle udviklingsplaner for Svendborgs havneområde, hvor boliger og erhverv indgår i synergi.

På Jessens Mole er det maritime mere på afstand end ved en placering på Frederiksøen. Til gengæld er byen lige i baghaven.

Biblioteket vil skabe liv på havnen for borgere og turister samt gøre den maritime kulturarv levende og nærværende. Biblioteket kan indgå som en central del af en omfattende havneomdannelse til kulturelle og rekreative formål. På Jessens Mole er biblioteket på én gang placeret i et trafikalt knudepunkt, hvor et biblioteksbesøg kan klares – i farten – mellem to tog, og samtidig en del af den langsomme slentren på havnepromenaden, hvor biblioteket beriger søndagsudflugten med "kulturelle kalorier". Logiske samarbejdspartnere vil være Maritimt Center, et kommende sundhedshus, SIMAC, havnekontoret og Fremtidsfabrikken.

B. Frederiksøen

Her kan vi aktualisere både den maritime tradition og Svendborgs stolte værftsindustri. Byens sjæl bor i de bygninger, der allerede befinder sig her – de skal blot nytænkes. Klar til at genopstå som rammer om viden, oplevelser og kreativ udfoldelse.

Rammer, der sammentænker havet og industrien i idé og udformning:

- Kom sejlene til huset i din lille båd eller kajak
- Fang og tilbered din egen fisk på pladsen foran bygningen
- Brug de rå omgivelser til værksteder, kreative enmandsvirksomheder og øvelokaler
- Skab sammenhæng mellem kultur og kreative erhverv – brug de tilbageværende tomme industrilokaler til makerlabs og rugekasser for iværksætter
- Skab et maritimt forskningscenter i samarbejde med SIMAC
- Tilknyt et interaktivt museum, der binder den maritime tradition og historie til nutiden
- Nyd din bog og din kaffe i liggestolen
- Udgør et udflugtsmål og værested for institutioner, børnefamilien og den unge

Bygningsmæssige muligheder

Nybygning på Jessens Mole eller på Frederiksøen

Renovering og ombygning af industribygninger på Frederiksøen

Vandet ind i bygningen (udsigt til havbunden gennem glasvæggen i kælderen, læg til i din båd ved bibliotekets bolværk)

Mange muligheder for udvikling af et ældre industrikompleks

7.3 Biblioteket i centrum – bidrager til realisering af *Den Grønne Tråd*

Biblioteket i byens hjerte. Her er biblioteket nabo til Borgerforeningen, Krøyers Have, caféer, biograf, svømmehal og teater. Med adresse mellem Torvet og Centrumpladsen er et besøg på biblioteket en naturlig del af byturen lørdag formiddag og det inspirerende åndehul med plads til fordybelse i hverdagens byliv.

Her, hvor folk færdes, ligger det hus, hvor vi mødes, deler viden og diskuterer, bliver klogere og inspireres. Biblioteket er et offentligt tilbud, der holder længe åbent – også i weekenden – og holder byens puls oppe året rundt.

Ved et mageskifte med fx Jobcenter eller dele af rådhuset kan biblioteket bidrage til et dynamisk kulturliv i midtbyen og med beskedne midler skabe værdifuld synergi mellem

Borgerforening, teater, eventkontor, turistkontor og erhvervsliv.

Bibliotek, Borgerforening og teater kan tænke og arbejde sammen omkring aktiviteter, arrangementer, lokaler og caféfaciliteter, ligesom der kan nytænkes omkring økonomi og ledelse. Nærheden til Borgerforeningen, der bl.a. huser B&U-teatret, giver Svendborg Bibliotek mulighed for at intensivere sin stærke børnekulturprofil.

For at gøre Svendborg centrum endnu mere attraktivt som handelsmodpol til de store indkøbscentre omkring Odense (Rosengårdscentret er ca. 30 min. væk), skal der bydes på anderledes oplevelser i forbindelse med bybesøget – og hvad er bedre til det end liv i gaden og kultur på pladsen?

Et bibliotek i bymidten vil være den sikreste garant for et supplement til de kommercielle tilbud og styrke byens image som kulturby.

Bygningsmæssige muligheder

Eventuelt indflytning i eksisterende kommunal bygningsmasse

Renovering og nyindretning er påkrævet

Indbyggede, logiske samarbejdspartnere om lokale- og funktionsmæssigt sameje

7.4 Udvikling af biblioteket med nuværende beliggenhed

Biblioteket har i dag en placering med afstand til, hvor folk færdes og med få helt nærtliggende "legekammerater". Dette motiverer til et øget fokus på faglig og materiel opkvalificering til biblioteksservice ud af huset, pop-ups og udvikling af mobile løsninger.

- Mobile services, tilstedeværelse dér, hvor borgerne (også) er – biblioteket/bibliotekaren ud af huset og synlighed i byrummet og ved events
- Tilstedeværelse flere steder i form af yderligere samarbejder, også med uddannelsesinstitutioner
- Fagligt fokus på den aktive kulturformidling
- At være koordinerende for pop-up-funktioner, mini-udlån i byrummet, boligkvarterer, forsamlingshuse m.m.
- Konstant udvidelse af målgrupper, blandt andet gennem inddragelse og medproduktion

Bygningsmæssige muligheder

Den nuværende biblioteksbygning er fra 1937 og den slidte barakbygning er 40 år gammel, så de nuværende bygninger kræver renovering og ombygning for at kunne dække fremtidens ønsker til aktivitets- og arrangementsfaciliteter.

Et logisk byggeprojekt kunne være at rive barakken ned og nybygge i flere etager på grunden samt udbygge over mod musikskolen og museet for derigennem at få en lokalesynergi og et fællesskab mellem tre kulturelle aktører. Nybygningen bør indeholde en mindre sal til aktiviteter og fleksible rammer for udlån og fordybelse.

Afslutningsvis på hovedrapporten tillader vi os at anbefale interesserede læsere også at læse bilag 8, der dels beskriver den forventede befolkningsudvikling i kommunen, dels beskriver en segmentering af bibliotekets brugere og de forskellige segmenters ønsker til fremtidens bibliotekstilbud. Endelig takker vi fordi du læste med. Vi håber, du har fundet vores analyse interessant og beskrevne muligheder og scenarier relevante.

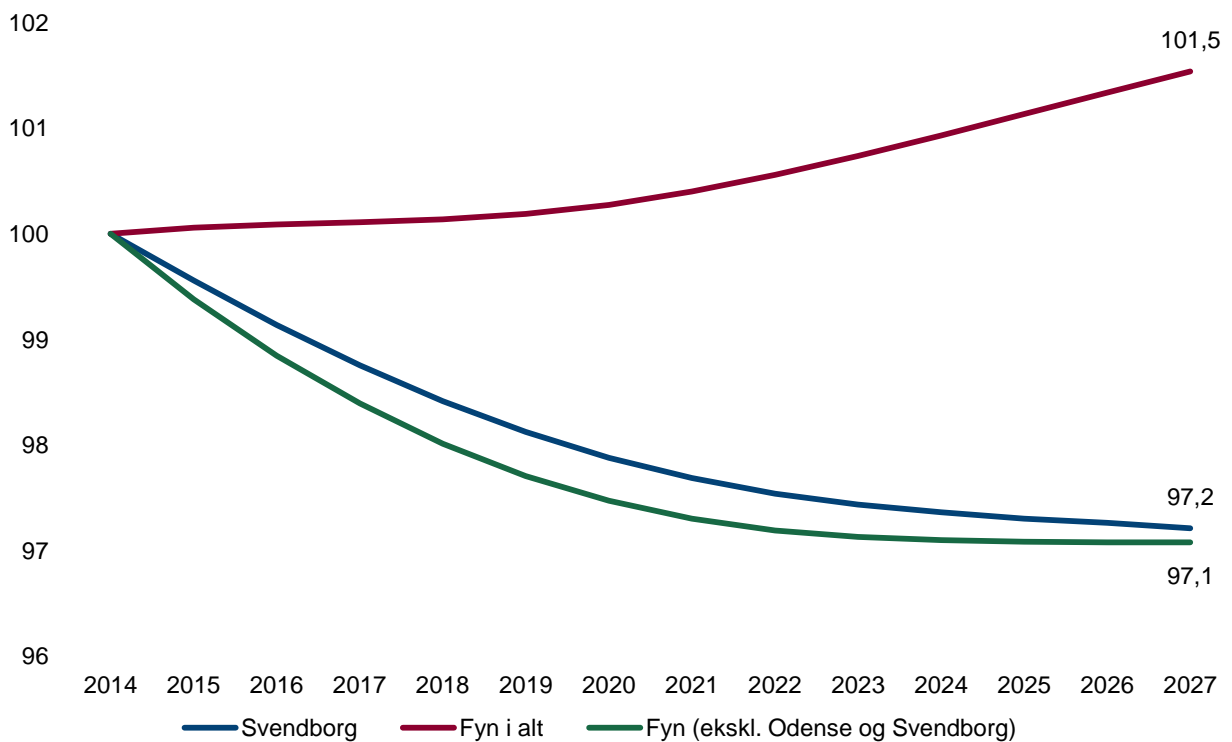
8. Bilag

8.1 Befolkningsudvikling og sammenhæng med byudvikling

Helt overordnet forventer Danmarks Statistik en beskeden befolkningstilvækst for Fyn som helhed, hvilket dog udelukkende skyldes en positiv udvikling i Odense og nærmeste opland. For resten af Fyn – og herunder Svendborg Kommune – forventes et faldende befolkningstal. Se figur 4 nedenfor.

Figur nedenfor viser forventet befolkningsudvikling på Fyn, 2014-2027 (Indeks 100=2014).

Figur 4: Forventet udvikling i befolkningsindeks, år 2014-2027

Kilde: Danmarks Statistik 2014

På Fyn som helhed forventes en løbende vækst i befolkningen frem mod 2027, således at den i 2027 er vokset med 1,5% i forhold til 2014. Væksten skyldes dog tilflytning til Odense, og ser man på Fyns øvrige kommuner, kan man ligeledes forvente et fald i befolkningen. Dette fald går dog ikke lige så hurtigt i Svendborg Kommune som i Fyns øvrige kommuner.

Svendborg Kommunes befolkning forventes således i 2027 at være faldet med 2,8%. Denne lidt kedelige udviklingstrend tager naturligvis ikke højde for lokale

byudviklingsprojekter, ændringer i boligmassen via boligprogrammet og anden påvirkning af de eksisterende bosætnings-, til- og fraflytningsmønstre.

Svendborg Kommunes officielle befolkningsprognose er dog mere positiv end Danmarks Statistik og forudsiger stabil befolkningsudvikling samlet set over perioden 2014 til 2027. Til gengæld forventes der væsentlige udsving områder imellem. Det fremgår således af befolkningsprognosen 2014-2027 fra april 2014, at mens Thurø og Tved forventes at have 5% færre indbyggere om 14 år, forventes Rantzausminde at have 23% flere indbyggere. Man kan således forvente nogle forskydninger i kommunens befolkningsfordeling og på sigt i forsyningskravene, også på det kulturelle område.

Det er værd at holde øje med den faktiske udvikling i befolkningen på områdeniveau og sikre, at bibliotekernes placering matcher befolkningens fordeling i kommunen og på den anden side have blik for, at biblioteket med sine mange besøgende og aktiviteter samt eventuelt æstetiske værdi i sig selv kan medvirke til at tiltrække og fastholde borgere.

8.2 Brugerundersøgelse

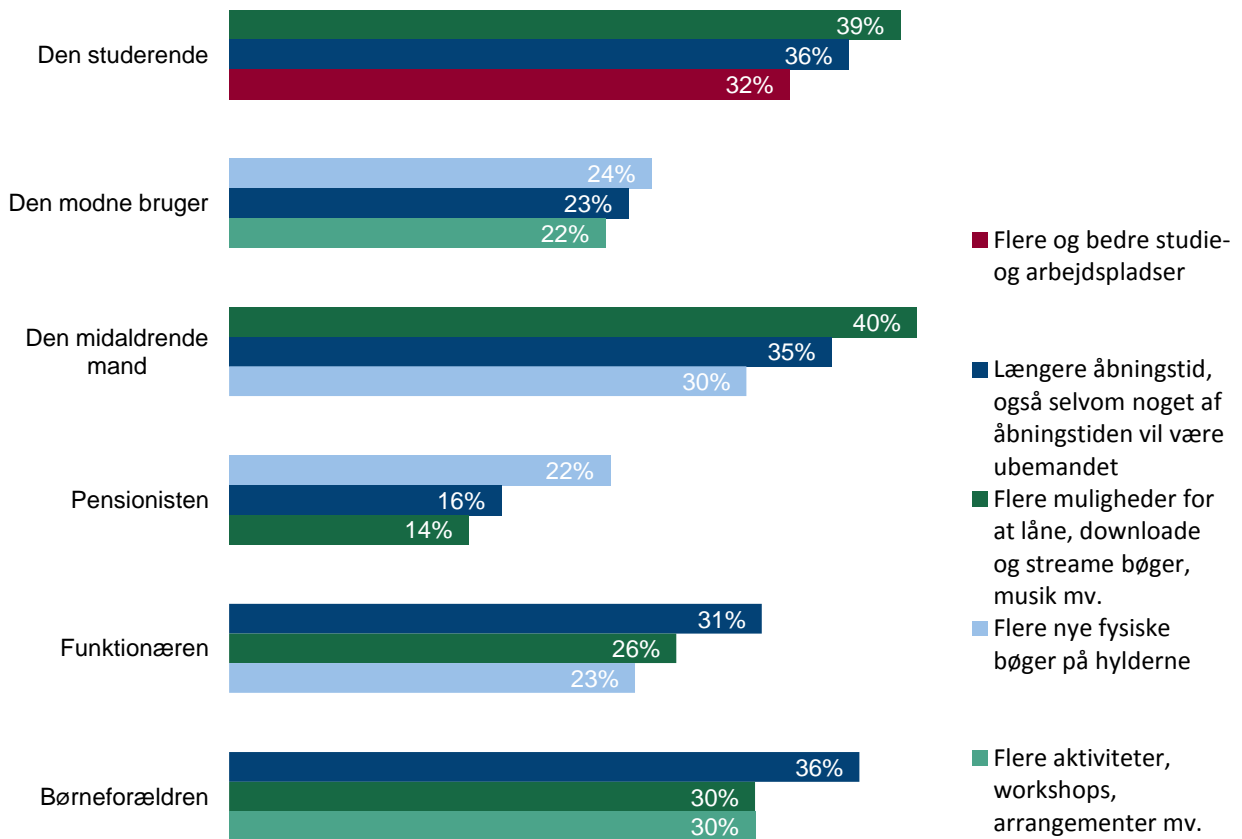
Her har vi med statistisk segmenteringsmetode fået inddelt brugerne i seks segmenter. Segmenterne varierer både med hensyn til alder, uddannelse og køn, men også med hensyn til deres holdninger, prioriteringer og ønsker. Idéen med at opdele brugerne i segmenter er, at de kan give et hurtigt overblik over brugerskaren og give biblioteket mulighed for at målrette tiltag efter konkrete grupper.

- **Funktionæren:** 40-59 år, primært kvinder uden børn under 15 år. Har primært en videregående uddannelse og arbejder som funktionær.
- **Børneforælderen:** 30-49 år, primært kvinder med børn under 15 år. Samme kendetegn som funktionæren mht. uddannelse og beskæftigelse.
- **Den modne bruger:** 60-69 år, primært kvinder uden børn under 15 år. Er på efterløn eller pension. Uddannelse varierer, men er overvejende høj.
- **Den midaldrende mand:** 50-69 år, mænd. Stor variation i uddannelse og beskæftigelse.
- **Den studerende:** 15-29 år, primært kvinder. Enten under uddannelse, eller i gang med at søge uddannelse.
- **Pensionisten:** 70 år eller ældre, jævn kønsfordeling. Pensioneret, stor variation i uddannelsesniveau.

Hvert segment har sin egen prioritering, når det kommer til udviklingen af fremtidens bibliotek, men det er dog de samme fem ønsker, der går igen i alle segmenternes top-tre.

Figur nedenfor viser de tre primære ønsker for hvert segment. Hvert segment har sin egen prioritering, når det kommer til udviklingen af fremtidens bibliotek, men det er dog de samme fem ønsker, der går igen i alle segmenternes top-tre.

Figur 5: Variationer i segmenters ønsker til fremtidens bibliotek

De studerende vægter især flere muligheder for lån, download og streaming af bøger, musik mv., som 39% angiver. 36% af de studerende angiver længere åbningstid, med mulighed for ubemandet åbningstid, og 32% angiver flere og bedre studie- og arbejdspladser.

De modne brugere fordeler sine æg mere spredt på fysiske aspekter: flere nye fysiske bøger på hylderne (24%), længere åbningstid med mulighed for ubemandet åbningstid (23%) og flere aktiviteter, workshops, arrangementer mv. (22%).

De midaldrende mænd prioriterer, ligesom de studerende, i høj grad muligheder for lån, download og streaming af bøger, musik mv. (40%), længere åbningstid (35%) samt flere nye fysiske bøger på hylderne (30%).

Pensionister har i mindre grad givet udtryk for prioriteter, men topscoren er flere nye fysiske bøger på hylderne (22%). Herefter følger længere åbningstid (16%) og flere muligheder for lån, download og streaming af bøger, musik mv. (14%).

Funktionærerne giver højeste prioritet til en længere åbningstid (31%) efterfulgt af flere muligheder for lån, download og streaming af bøger, musik mv. (26%) og flere nye fysiske bøger på hylderne (23%).

Børneforældrene prioriterer især længere åbningstid (36%) og herefter følger flere muligheder for at låne, downloade og streame musik, bøger mv. samt flere aktiviteter, arrangementer, workshops mv. der hver opnår top-tre tilslutning fra 30% af børneforældrene.

8.4 Billedcollage fra workshoppen Fremtidens Bibliotek

9. Litteraturhenvisninger

Bøger

Biblioteket i byudviklingen. oplevelse, kreativitet og innovation

forfatter: Henrik Jochumsen; forfatter: Casper Hvenegaard Rasmussen; forfatter: Dorte Skot-Hansen IVA. 2011.

Danskernes kulturvaner 2012. Kulturministeriet, 2012.

Et Danmark der står sammen. Regeringsgrundlag, 2011

Folkebibliotekerne i vidensamfundet. Udg. Af Styrelsen for bibliotek og medier. 2010.

Folkebibliotekernes samfundsøkonomiske værdi / Copenhagen economics for Tænketanken
Fremtidens biblioteker. Januar 2015

Fremtidens biblioteker: målbaseret viden til biblioteksudvikling. Tænketanken Fremtidens
biblioteker, 2014

Lov om biblioteksvirksomhed. Biblioteksstyrelsen, 2005

Medborgerskab i Danmark, 2011

Dorte Skot-Hansen: Byen som scene – kultur og byplanlægning i oplevelsessamfundet. 2. udg.
2014.

Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet: Model af biblioteket som rum i videns og
oplevelsessamfundet ved Henrik Jochumsen. Dec. 2009 "Firrumsmodellen"

Viden, oplevelse og sundhed på Svendborg havn. Maj 2008

Virksomhedsplaner for Svendborg Bibliotek 2014/15/16.

Oplæg

Oplæg ved Lotte Dyrbye Hviid fra Tænketanken 3.12.2014

Oplæg ved Niels Erik Folmann 3.12.2014

Morgenuniversitet på Svendborg bibliotek 2014/15

Kommissoriet fra EBK-udvalget 9.10.2014: 14/ 17693

Artikler

New York i Herning: Artikel i Danmarks biblioteker nr. 6, 2014 side 8-13: ill.

Campus Bindslevs plads: et nyt fælles byrum, et laboratorium til læring, kreativitet og kultur: artikel i Danmarks biblioteker nr. 6, 2014 side 28-29: ill.

Danmarks biblioteker nr. 6, 2014 (biblioteksbrug og uddannelsesniveau)

Er I enige om kerneopgaven på din arbejdsplads?: Artikel i Perspektiv aug. 2014 side 40-42: ill.

Biblioteket genfødt til læring: artikel i Asteriks dec. 2014 side 13

Digitale elever er knap så indfødte: artikel i Asteriks dec. 2014 side 26-29: ill.

Viebæltet – en offentlig bydel / af Esben Hedegaard; i Årbog for Svendborg og Omegns Museum, 2001

Bibliotekerne er en god forretning, Politiken, d. 20.01.2015

Borger- og brugerundersøgelser

NonUsers – ikke-brugere på Fyn 2012: Hovedresultater og segmenter af ikke-brugere. Odense Centralbibliotek, den 21. juni 2012.

Bibliometer. Brugerundersøgelse af Svendborg Bibliotek ved Moos Bjerre og Lange. 2014

Lokal brugerundersøgelse på hovedbiblioteket i uge 2, 2015.

Kulturløfte i Svendborg Kommune : Fantastiske fornemmelser, sept., 2013

Internettet:

Helsingør biblioteks hjemmeside www.helsbib.dk

Kulturministeren udråber 2015 til ungekulturår:

<http://www.kulturstyrelsen.dk/boern/unge/ungekulturaar-2015/>

Library of Birmingham: www.libraryofbirmingham.com

Danmarks Statistik 2014 : www.statistikdanmark.dk